

üzemmódnál szintén lassu marad, már egymagában mellőzendőnek mutatja a szálaló gazdasági módot.

Fontolóra vevén mindazokat, a mik az eddig mondottakban foglaltatnak, a kőrifa-gazdaság számára a 78—80 éves vágáskort már magasnak s meg nem felelőnek kell megjelölni. Aligha akad valaki, a ki tiszta kőrifa-erdőt akarna telepíteni, de hol a termőhelyi viszonyok erre kényszerítenek, ott jövedelmezés szempontjából a 60 éves vágáskor a legajánlatosabb a kőrifa számára.

Egyesületi közlemények.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1894. évi december 7-én tartott rendes választmányi ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gróf Tisza Lajos elnök, Bedő Albert alelnök, br. Feilitzsch Arthur, Ghyczy Emil, Kallina Károly és Tavi Gusztáv választmányi tagok, Arató Gyula, Péch Kálmán alapító tagok, Horváth Sándor titkár, Levitzky Albert pénztárnok.

I. A pénztár állásáról a titkár a következő jelentést terjeszti elő:

Az egyesület bevételei 1894. január 1-től kezdve a tegnapi napig	---	---	---	---	---	25.275	frt	23	kr.
kiadásai u. e. idő alatt	---	---	---	---	---	21.917	„	32	„
rugtak, a pénztári készlet tehát	---	---	---	---	---	3.357	„	91	kr.

A kimutatott bevételekből új készpénzalapítvány fejében 210 frt, a „Wagner Károly” alapítvány javára 33 frt 55 kr., a „Magyar erdőtisztek árvaleányait segélyező alapítvány javára 7 frt folyt be és az alapító tagok által magán-kötvényeik értékesítésére 959 frt 20 kr. fizettetett be. A többi bevételekre tehát 24.065 frt 48 kr. esik.

A pénztárban őriztetik továbbá az alapítványi számadás szerinti 743 frt 99 kr., valamint a letéti számadás szerint mutatkozó 550 frtnyi pénzkészlet, megjegyeztetvén, hogy a letétekből az

alapítványi számadásnak kölcsönképen 5715 frtnyi összeg adatott át és gyümölcsözőtöbb elhelyezés végett értékpapírok vásárlására fordítottatott.

Ezek szerint a jelenlegi pénzkészlet a következő :

1. Pénztári készlet	3357 frt 91 kr.
2. Alapítványi készlet	743 „ 99 „
3. Letét	550 „ — „
Összesen :	4651 frt 90 kr.

Végül megjegyeztetik, hogy az egyesületnek a magyar földhitelintézetnél 1000 forint névértékű $4\frac{1}{2}\%$ -os és 4000 frt 4% -os magyar földhitelintézeti záloglevele, 25.200 frt névértékű 4% -os magyar földhitelintézeti szabályozási és talajjavítási záloglevele, 600 forint névértékű 1860. évi államsorsjegye, 300 frt névértékű 3% -os osztrák földhitelintézeti 1889. évi sorsjegye és 70.600 korona névértékű koronajáradéka van letétbe helyezve.

Ezen értékpapírok 1000 frt névértékű $4\frac{1}{2}\%$ -os magyar földhitelintézeti záloglevél, 6600 korona névértékű koronajáradék és 2200 frt névértékű 4% -os magyar földhitelintézeti szabályozási és talajjavítási záloglevél kivételével az egyesület kihasított alapítványainak tőkéit képezik.

Miután a kimutatott részletek a pénztárban őrzött részletekkel megegyezőeknek találtattak: a jelentés tudomásul vétetett azzal a hozzáadással, hogy a földhitelintézetnél elhelyezett 1000 forint névértékű $4\frac{1}{2}\%$ -os földhitelintézeti záloglevél — tekintettel arra, hogy ezen záloglevelek gyors egymásutánban kisorsoltatnak — eladandó és helyette 1000 frt névértékű 4% -os földhitelintézeti záloglevél vásárlandó.

II. A titkár bemutatja az egyesület jótékony alapítványainak segélyeért beérkezett folyamodványokat, megemlítvén, hogy azok közül három a kitűzött határidő után érkezett ugyan be, de az egyik esetben a késedelem nem a folyamodó hibájából származott; a másik esetben pedig a késedelemet a posta idézte elő és a harmadik esetben is a késedelem csak néhány napra terjedt.

Egyszersmind előterjeszti a folyamodók anyagi helyzetére és érdemességére vonatkozólag beszerzett adatokat és ezek alapján indokolt javaslatot tesz a segélyek kiosztására nézve.

Ezen előterjesztés alapján az igazgató-választmány a következő segélyösszegeket szavazza meg:

1. A Wagner K. alapítványból, melynél összesen 609 forint állott rendelkezésre: özv. Hoffer Tivadarnénak 50 frt; özv. Melts Vinczénének 40 frtot; özv. Faller Józsefnének oly kötelezettséggel, hogy 10 frtot férje alapítványának törlesztésére köteles fordítani, 40 frtot; özv. Ernhoffer Ignácznének és özv. Collinászy Flórisnának egyenkint 40 frtot; özv. Csaszókóczy Mihálynének 35 forintot oly kikötéssel, hogy 10 frt férje alapítványának törlesztésére fordítandó; özv. Szántó Istvánnének 34 frtot, oly kikötéssel, hogy tiz forint férje alapítványának törlesztésére fordítandó; özv. Plech Józsefnének 30 frtot, oly kikötéssel, hogy miután leányai számára egy másik alapítványból is nyert segélyt, 28 frtot férje alapítványi tőkéjének, 2 forintot pedig a tőke hátralékos kamatjának törlesztésére köteles fordítani; özv. Hantos Jánosnének 20 frtot; özv. Makonyi Sámuelnének 20 frtot; özv. Kolbenheyer Józsefnének 20 frtot; özv. Szontagh Gusztávnének 20 frtot, oly kikötéssel, hogy 10 forintot férje alapítványának törlesztésére köteles fordítani; özv. Marczelly Gusztávnének 20 frtot, oly kötelezettséggel, hogy miután leánya részére egy másik alapítványból is nyer segélyt, 16 frtot alapítványi tőke és 4 forintot kamat törlesztésre köteles fordítani; özv. Guha Károlynének 20 frtot; özv. Révész Károlynének 20 frtot; özv. László Istvénnének 20 frtot; özv. Rudda Imrénének 20 frtot; özv. Révi Józsefnének 20 frtot, oly kikötéssel, hogy 4 frtot alapítványi kamat törlesztésre köteles fordítani; özv. Kádár Istvánnének 20 frtot; özv. Skoór Ignácznének 20 frtot; özv. Trattner Mihálynének 20 frtot; özv. Matuskovics Bélánének 20 frtot és végül özv. Schuszter Józsefnének 20 frtot.

Özv. Fleischer Jánosné, özv. báró Prónay Aurelné és özv. Prodanovics Jánosné folyamodványát tekintettel arra, hogy az elsőnek férje halála előtt jóval kilépett az egyesületből, az utóbbi két folyamodónő pedig a férje által tett 160 frtos alapítvány után járó kamatokat 1892. óta s illetve 1893. óta nem fizette meg, az igazgató-választmány az alapszabályok rendelkezéseire való tekintettel nem vehette figyelembe s hasonlóképp nem teljesithette özv. Masztics Gusztávné kérelmét sem, mivel anyagi helyzete a többi folyamodóhoz képest kevésbé nyomasztó.

2. A gróf Tisza Lajos alapítványból, melynél a mult évi kamat maradványából 500 frt, a folyó évi kamatokból pedig 1005 forint, összesen 1505 frt állott rendelkezésre: Szálka Albert m. kir. erdőőrnek 100 frtot; Plecheisz János nyugalomban levő elaggott erdőtisztnek 80 frtot; Láng Gábor munkaképtelen erdőtisztnek 80 frtot; Kass Ede nyugalmazott erdőtisztnek 80 frtot; Dee Mihály m. kir. erdőőrnek 80 frtot; Kún István városi erdőtisztnek 80 frtot; Eröss Gyula m. kir. erdőszámellenőrnek 80 frtot; Szücs Dénes állomás nélküli erdőtisztnek 80 frtot és Peller Ferencz nyug. erdőtisztnek 80 frt segélyt szavazott meg oly kikötéssel, hogy Kass Ede segélyéből 40 frt; Peller Ferencz segélyéből 60 frt alaptőke törlesztésre, továbbá, Plecheisz János, Eröss Gyula és Szücs Dénes segélyéből egyenkint 8 frt; Kún István segélyéből pedig 6 frt folyó évi tagsági díj törlesztésre fordítandó.

Kikötetett továbbá, hogy Szücs Dénesnek az utalványozott segély csak akkor lesz kiszolgáltatható, ha másolatban bemutatott szolgálati bizonyítványainak eredetijét előbb bemutatja. Kákossy László volt erdőtiszt és Zachar József nyugalmazott erdőtiszt kérelmét a választmány ezuttal figyelmen kívül hagyta, mivel a beszerzett adatok szerint nevezettek ez idő szerinti jövedelmükből magukat és családjukat szerényen fenntarthatják.

3. Végül a magyar erdőtisztek árva leányait segélyező alapítványból, melynél a mult évi kamat maradványból 75 frt a folyó évi kamatokból pedig 210 frt, összesen tehát 285 frt állott rendelkezésre: Szántó Erzsébetnek, Szántó Máriának, Hantos Máriának, Hantos Lujzának, Plech Annának, Plech Petronellának és Marczelly Malvinnak egyenkint 20 frt segélyt szavazott meg a választmány.

Tekintettel arra, hogy három folyamodó kérelme néhány nappal a kitűzött határidő után érkezett be, kimondta egyuttal a választmány, hogy jövőre ezen mulasztást még akkor sem hagyja figyelmen kívül, ha, mint ezuttal, a késedelmet kimentő körülmények fognak is fenn forogni. Erről tehát az érdekeltek már a hirdetményekben figyelmeztetendők lesznek, még pedig azzal a hozzáadással, hogy az elkésve beérkező folyamodványok nem is terjesztetnek a választmány elé, hanem a titkári hivatal által azonnal visszautasítatnak.

Az előbbi segélyezések által a Wagner K. alapítvány kamatai

teljesen kimerítettek; a gróf Tisza Lajos alapítványnál ellenben 765 frt felhasználatlanul maradt, mely összegből az alapszabályok értelmében 500 frt az 1895 évi segélyezésekre tartatott fenn, 265 frt pedig az egyesület törzsvagyonához csatoltatik; s hasolóképen felhasználatlanul maradt a magyar erdőtiszték árvalányait segélyző alapítványnál is 75 frt, mely összeg az alapszabályok értelmében az 1895. évi segélyezésre tartatik fenn.

III. A legelő erdők kérdésére beérkezett négy pályamunka bírálata ügyében a titkár jelenti, hogy a bíráló-bizottság vidéki tagjai, Vadas Jenő és Hangay Géza, nem vehetvén részt a bizottság fővárosi tagjainak közös tanácskozmányában, külön-külön terjesztették be jelentésüket s így a bizottság véleménye a pályamunkák felől 3 különböző jelentésben van összefoglalva, melyek a következők:

I.

Az orsz. erd. egyesület igazgató választmányának f. évi május hónap 16-kán tartott ülésén a legelő-erdők berendezését tárgyaló pályamunkák megbírálásával szintén megbízatván, van szerencsém e bírálatomat a pályaművekre vonatkozólag a következőkben tisztelettel előadni.

I. Az I. számú: „Rókáról két bőrt“ jeligéjű pályaműnek semmiféle beosztása nincsen. Szerző az erdőgazdaság alapelveivel sincsen tisztában, annál kevésbé van tájékozva a legelő-erdők fogalmáról, a legelő-erdőgazdaság kérdésének keletkezéséről és a keletkezés okairól; művében az erdei legeltetésről tárgyal, a melyet egyoldalulag, csupán az erdők kigyérítése által vél elérhetni. Ebből kifolyólag a mű a legprimitivebb követelményeknek sem felel meg, s így tisztelettel javaslom, hogy azt — mint a pályadíjra érdemlent — szerzőnek visszajuttatni sziveskedjék.

A II. számú: „Nem ismerek fontosabb ügyet az erdőgazdaság terén a legeltetés kérdése megoldásánál“ jeligéjű pályamű szerzője már a múlt évben is pályázott a kitűzött pályadíjra, de arra érdemesnek nem találtatott. — Az újabban beadott pályamű annyiban különbözik a múlt évitől, hogy abból a hosszadalmas és nem a mű szövegébe tartozó — tejjgazdaságra vonatkozó — rész kihagyatott, egyes részei a bírálatához képest módosítottak és hozzája egy „minta“ legelő-erdőre vonatkozó üzemterv csatoltatott.

Lényegére nézve ezen újabban beadott pályamű is ugyanazon hibában leledzik, mint az azelőtti, sok oly tételt állít fel, a melynek helyességéről — gyakorlati értékéről nem győz meg.

Szerző a legelő-erdők kezelésével, felújításával — tehát a tulajdonképeni szakkérdés megoldásával igen keveset foglalkozik s általában a legeltetés mérvének kiterjesztése érdekében az erdőgazdaság rovására sok helyen tulzásba megy.

A legelő-erdőgazdaság kettős czélját tudniillik, hogy a birtokos szükséglete úgy legelőben, mint fában állandóan fedezve legyen, kellőleg nem hangsúlyozza, nem helyezi előtérbe s így aránylag igen sokat ír a tulajdonképeni legeltetésről, míg a legelő-erdőgazdaság legfontosabb kérdéséről, t. i. az erdősítésről és a gyérités mikénti foganatosításáról csak melleleg emlékezik meg. pedig elvitázhatlan tény az, hogy ha legelő-erdeink beerdősítésénél a helyes erdősítési módot nem követjük, az erdősítést bizonyos idő alatt teljesen be nem fejezzük s a gyéritésre különös gondot nem fordítunk, úgy talajunk elszegényedik, legelőnk kipusztul s érték-telen, rövid növési, girbe-görbe faállományt nevelünk.

Részemről szükségesnek tartom, hogy a pályamű magában foglalja, ismertesse az általános erdészeti alapelveket, üzem-, vágás- és felújítási módokat, miután a pályamunkának nem tisztán szakember részére kell írva lennie.

Hogy szerző — nézetem szerint — egészen helytelen álláspontot foglal el a legelő-erdők berendezése kezelésénél, mutatja a pályamunkához csatolt üzemterv, mely az „erdőgazdaság czélja és feladata“ czimű fejezet szerint, mint legelő-erdő üzemosztály, a szakiskolai növendékeknek tananyagul, valamint a szomszédos birtokosoknak az efféle üzemosztályok alakításánál példányul kellene szolgálni.

A szóban levő erdő ösztérülete csak 211·82 kat. hold, sik területen, I. termőhelyi osztályu talajon terül el. — Annak szükségessége, hogy ezen erdőterület legelő-erdőnek rendeztessék be, az általános erdő leírásban egy szóval sincsen indokolva.

Feltéve azt, hogy az indok meg van arra nézve, hogy az erdő legelő-erdő gazdaságra rendeztessék be, teljesen helytelennek tartom ezen I. termőhelyi osztályu talajon, sik területen fekvő erdőnél azt, hogy legelő-erdő gazdaságra berendezve két vágássoro-

zatra osztassék; mert ezáltal a legeltetés — figyelembe véve szerzőnek azon indokolatlan eljárását, hogy a legeltetés egy teljes fordán át az egyik, azután a másik vágássorozathoz tartozó területen teljesen szüneteljen, és mert itt a talaj elszegényedésétől tartani nem lehet — csak indokolatlanul korlátoztatik.

Hiba továbbá szerzőnél az is, hogy ámbár a legeltetésre nézve a most említett elvet állapítja meg, mégis azt a részletes mellékhasználati tervnek kidolgozásánál nem követi, tehát mást mond, mint cselekszik. Ha elegendő nagy területünk van, akkor esetleg indokolt lehet a két vágássorozatra való beosztás, de a legeltetést ott nem egész fordá időn át, hanem legfeljebb minden 3—3 évben váltogassuk.

A szóban levő erdő véleményem szerint egy vágássorozatban lenne kezelendő, a kihasználási sorrend pedig megfordítva úgy volna megállapítandó, hogy legelőször a 4 osztág, azután a 2, 3 és 1 osztágoknak a tervezendő nyiladéktól keletre, azután a 2 és 1 osztágoknak a nyiladéktól nyugatra fekvő részei használtassanak ki.

Igy együtt lennének a fiatalosok és a legeltetés alá bocsátható területek, stb.

Az erdőnek tagokba való beosztásának itt semmi értelme nincsen s azon helytelen eljárás, hogy az osztágokat a, b, c betűkkel jelzi, kiküszöbölendő már azon okból is, mert pl. 2 vágássorozat és 6—6 tagnál 12-szer a, b, c, osztágok fordulnak elő s ez bonyodalmakra szolgáltat okot, nehezebb az áttekintés is.

Az erdőnek több mint $\frac{3}{4}$ része 0·2 zárlatu tölgy s így ott természetes felújítást várni nem lehet, ha tehát az erdő mesterségesen uton erdősíttetik be, kivánatos az évi vágástereket kiirtani és mezőgazdasági köztes használat útján beerdősíteni, mert így az erdősítés semmibe se kerül, sőt haszonnal jár s ha szükséges, lehet jól legelőt szolgáltató fűmagvakat is elvetni.

Ha ezen üzemtervnek mintául kell szolgálni, akkor abban az erdősítés módját, különösen pedig a gyéritési eljárást egész körülmenyesen le kell írni; továbbá: ki kell mutatni az átlagos évi takarmánymennyiséget, annak értékét, meg kell jelölni a legelőre hajtható állat nemét és számát; általán annak olyannak kell lenni, hogy abban az olvasó mindent megtaláljon. A fenti okoknál fogva a pályaművet a pályadíj elnyerésére érdemtelennek tartom.

A III. számú. „Az erdő és mezőgazdaság két iker-

testvérek, karöltve kell egymással járnio k“ jeligéjü pályamunkáról véleményem a következő:

Ezen pályamunka hibájául első sorban felróhatom azt, hogy igen pongyola, szándékosan ósdi, népies és tájszólásokkal hemzse gő, sok helyen ennél fogva érthetetlen stylusa van, holott ugyanazt a magyar irodalomban általánosan használt kifejezésekkel is lehetett volna szerkeszteni.

A pályamunka megírásában szerző nem követ bizonyos rendszert, helyes beosztást, nincsen benne következetesség, mi abból is kiviláglik eléggé, hogy a pályamunka I. fejezetének első sorában már a legelő-erdőről szól, holott mindenekelőtt és okvetlenül legelőször a legelő-erdőgazdaság kérdése keletkezésének okairól annak szükséges volta és jogosultságáról kellett volna értekeznie.

Szerző ennek mellőzésével a mű I. fejezetében a bíráló-bizottság által — a mult évben beérkezett s pályadíjra nem érdemesített pályamunkákra — adott bírálatából indul ki, azt szószerint közli és közvetlen azután minden logika nélkül idejekorán a legelő-erdőn tenyésztendő tölgyfajokról beszél, holott az egyes fanemek tulajdonságairól, tekintettel azoknak a legelő-erdő gazdaságban való alkalmazására, későbbben tüzetesen nem emlékezik meg, pedig az egyes fanemeket a talaj javítása, védelmezése, a fűnövés előmozdítása stb. tekintetéből későbbben tüzetesen és részletesen kellett volna tárgyalnia. Ki kellett volna fejteni az erdő- és legelőgazdaság közötti viszonyt és ebből lehetett volna egész következetességgel leszármaztatni a legelő-erdőgazdaság fogalmát.

A pályamunka I. része 11. fejezetben az erdei legelő-ről és azzal összekötött használatokról szól, nézetem szerint ez téves, mert a pályázat a legelő-erdőkre vonatkozik. Szerző tehát összetéveszti az erdei legelőt a legelő-erdő-gazdasággal.

Egyébként szerző az I. részben terjedelmesen és sokszor hosszadalmasan foglalkozik, de mindig az erdei-legelő jelentőségéről, a marha létszámáról, a legelő állat által okozott károkról stb. stb., de abban felesleges dolgok is tárgyaltatnak.

A 2. fejezetben pl. az erdei-legelő jelentőségénél még a baromfi legeltetését is méltatja, egyes napilapok nem irányadó cikkeit is idézi.

A 3. fejezetben a marha létszámának a legelőterülethez való

viszonyáról értekeznek s itt az ország összterületének mivelési ágak szerint való megosztási arányát tévesen tünteti ki.

Az összes marhalétszám adatait is tévesen alkalmazza s a többi között azt mondja, hogy az erdőtörvény a legeltetést megszüntetvén, ennek hatása gyorsan meglátszott, mert a marha létszám 1880. évben a minimumra szállott le, holott az erdőtörvény 1880. július 1-én lépett életbe.

A juhállomány rendkívüli apadását szintén e körülménynek tulajdonítja, holott az a rendkívüli módon alászállott gyapju-árakban keresendő.

A legelő állatok által okozott károkkal szerző igen behatóan foglalkozik, de nincsen utbaigazítás adva arra nézve, hogy a legeltetési károk becslésénél mily eljárást kövessünk, mely körülményeket vegyünk figyelembe.

Szerző azután igen alaposan és érdekesen — több példával illusztrálva — tárgyalja a legelők ápolását és jó karban tartását, az erdei legelő-takarmány természetét és értékét, a fűhasználatot, a lombtakarmányt, makkoltatást, erdei alom használatát és a takarmánykiviteli tilalom jelentőségét.

Ezen részekben sok érdekes adat foglaltatik, de azok legnagyobb része csak helyi érdekű, s egyes uradalmak erdeire vonatkozik.

Ezen szerző sem ismerteti az általános erdészeti alapelveket, üzem-, vágás- és felújítási módokat, holott azoknak rövid ismeretése véleményem szerint a pályamunkába felveendő volna.

A mű II. része tárgyalja a legelő-erdők berendezését, okszerű kezelését, használatát és felújítását s ebben a legelő-erdőknek a magassági viszonyok, részben fanemek és talajminőségek szerinti csoportosítását nem a legszerencésebben oldja meg.

A mű ezen része az olvasóra szintén azon benyomást teszi, hogy az rendszertelen.

A legelő-erdők beerdősítésének módját és nemét helyesen oldja meg, a meglévő erdőknek legelő-erdökké való átváltoztatásáról sokat ír, ellenben a kopár legelő-területeknek hasznossá tételével, legelő-erdökké való átalakításával keveset foglalkozik.

Egyáltalán a műnek ezen részét is összehasonlítva a „Magyarország állattenyésztésének fejlesztése és ez által a közvagyonosodás érdekében“ stb. jellegű IV. számú pályamunkával, utóbbit min-

den tekintetben előbbre kell helyezni, bár az, mint alább említeni fogom, befejezést még nem nyert.

A IV. számú „Magyarország állattenyésztésének fejlesztése” stb. jellegű pályamunka szerzője művében kitűnő szakembernek, a mű szabatos irányánál és tömör, könnyen érthető helyes előadásánál fogva jó írónak és miután pályamunkájának elkészített I—III. része az egész ország különleges viszonyait és az élet tényleges szükségleteit felöleli, sokoldalú tapasztalatokkal bíró egyéniségnek mutatja be magát, sajnos azonban, hogy a mű IV. részét, mely a „legelő-erdők hasznosításáról” fog szólni, szerző egyrészt a kitűzött idő rövid volta, másrészt egyéb elfoglaltsága miatt nem készíthette el s így azt csak főbb vonásokban — annak csupán vázlatát — ismerteti, vagyis a munka nem teljes.

Ezen utóbbi körülménynél fogva, a pályamunkát egyszerűen a pályázatból ki kellene zárni, de miután annak áttanulmányozásából azt tapasztaltam, hogy az eddig már befejezett három rész kidolgozása oly kimerítő, alapos szakértelemmel, minden szükségeset magában foglaló, de minden felesleges dolgokat mellőző tárgyilagossággal van összeállítva, hogy ezen körülmény azon biztos feltevésre jogosít, miszerint azon esetben, ha szerző a még hiányzó részt kidolgozza, egy minden tekintetben megfelelő, pályadíjra érdemes szakmunkával gazdagíthatjuk szakközönségünket; — ennél fogva a szóbanlévő befejezetlen mű szerzőnek teljes elkészítés végett visszaadandó és mivel egy harmadik pályázattól sem várhatni kifogástalanabb eredményt, a pályamunkának elkészítésével — pályázat kiírásának mellőzésével — a szerző megbizandó volna.

A mű négy részre és 14 fejezetre van beosztva, u. m.:

Az I. rész (bevezetés)-ben szerző kimerítően — mintegy történelmileg — tárgyalja a legelő-erdőgazdaság kérdésének keletkezését, a keletkezés okait, a legelő-erdő- és az erdőgazdaság közötti viszonyt és ebből leszarmasztatja a legelő-erdőgazdaság fogalmát.

Attér azután a legelő-erdőgazdaság szükséges volta, jogosultsága és hasznának tárgyalásába és ennél egyik vagy másik gazdasági ág irányában elfoglaltsággal nem vádolható, mert a kérdéseknek megoldásánál mindenkor a helyi viszonyokat, és az élet tényleges szükségleteit veszi irányadóul, általán szerző soha sem téveszti szem elől a legelő-erdőgazdaság kettős célját, t. i. azt,

hogy a birtokos az ily módon berendezett területéről tartamosan — a talaj termőképességének fentartása, sőt fokozása mellett — legelő- és faszükségletét fedezhesse.

A II. rész kiterjed a szükséges általános szakbeli ismeretek megismertetésére s azokat — természetesen egymásutánban — igen helyesen viszonyítja a legelő-erdőgazdaságra, — így a szabályos korfok, növekvés, készlet és zárlat ismertetésénél, kiterjed a legelő-erdők hasonló szabályos állapotára s evvel előnkbe állítja a szabályos állapotban levő legelő-erdők képét.

A legelő-erdők berendezésénél figyelembe veendő tényezőkről a 3. fejezetben kimerítően foglalkozik. Az egyes fajok tulajdonságait — tekintettel azoknak legelő-erdőgazdaságban való alkalmazására, — különböző szempontokból ismerteti, u. m.: a talaj védelmezése, a fűnöves előmozdítása, a talaj javítása, a fa- és gyümölcsstermés értékessége, a felujtás olcsósága, és az utótilalom tekintetéből.

Az alkalmazandó üzemmódokat, fordát és vágásmódokat, általában és különös tekintettel a legelő-erdőgazdaságra a 10—12. §-okban tárgyalja, reá mutat azon helyes utra, a melyet az egyes esetekben követni kell.

Ezután a felujtásról, annak különböző módjáról, a különböző üzemmódokban kezelt legelő-erdők erdősítéséről a szerint elkülönítve, vajjon feltétlen vagy nem feltétlen erdőtalajjal van-e dolgunk — a lehető legjobb alapossággal és a legkiterjedtebb módon tárgyal.

A legelő-erdők használatának — vagyis: a legeltetés és fahasználat — szabályozása a 14. §-ban tárgyalatik és elvként kimondja azt, hogy a legelő-erdőgazdaságnál is az egyenletes és tartamos használat elérésére kell törekednünk, miután az a legrendesebb gazdaság, melynél a jövedelem évenként biztosítva van.

Folytatólag a legeltethető terület ápolásának kérdése van e műben, minden előfordulható körülmények között és minden oldalról teljesen megvilágítva, ebben a sovány talajok, a vizmosások és azok keletkezésére hajlandósággal bíró területek, a tulságos legeltetés folytán talajban és legelőben megrongált helyek mikénti befásítása és javítása, a gyéritésnek — mint egyik legfontosabb kérdésnek — a szabályos vagy szabálytalan legelő-erdőkben, árny-

tűrő vagy fényigényes fánemek mellett való mikénti eszközlése, — a fűnővést gátló erdei alom, sűrűen felnőtt bokros helyek átváltoztatása, — szárazság, összefutó vagy talajviz folytán megromgált területek javítása körülményesen és a legbehatóbban ismertetik.

Szerző a III. részben tüzetesen foglalkozik a legelő-erdők mikénti berendezésének és létesítésének kérdésével. E tekintetben a legelő-erdőket négy osztályba sorozza, a szerint a mint azok: 1. havasi tájakon, 2. magas hegységekben, 3. közép- és elő-hegységben és 4. sík területen fekszenek.

Mind a négy csoportba tartozó erdőket a legelő-erdők szempontjából kiváló érdekesen és szakismerettel jellegzi, előadja külön-külön az egyes magassági régiókba tartozó legelő-erdőkre vonatkozó általános és különleges szabályokat, fejtegeti azokat később minden egyes fánem és talajminőségre nézve. Általán e mű ezen része magában foglalja az összes — különböző alakzatu és viszonyok között lévő — tényezőket, ebből ki lehet venni azt, hogy a mit mond és tanácsol, azt mind közvetlen tapasztalataiból kiindulva mondja és tanácsolja s a mit mond, arról meg is győzi az olvasót s tétéleit legtöbb esetben találó példákkal is illusztrálja.

A legelő-erdők hasznosításáról szóló IV. rész — mint már említém — nincsen kidolgozva s így szerző ezen résznek csupán csak vázlatát — főbb vonásokban — ismerteti. Ez magában fogja foglalni a legelő-erdők takarmánytermésének mennyiségét, minőségét és értékét, — a legeltetés által okozható károk mérvét, a marhaállomány számára feltétlenül szükséges legelőter nagyságának megállapítását; — a fűhasználat, lombtakarmánygyűjtés, makkoltatás mennyiségét, minőségét és pénzértékét, a mezőgazdasági köztes használatok gyakorlásának módozatait, végre a mű ezen része ki fog terjedni a legelő értékének, a talaj értékének, a legeltetés, makkoltatás, köztes használat és fatermés értékének mikénti megállapítására is.

Az eddig már elkészített I—III. résznek kidolgozásából — mint már említém — teljes joggal következtethetünk arra, hogy szerző a még hiányzó — vázlatosan ismertetett — IV. részt is hasonló alapossággal, szakértelemmel és a különleges vidékbeli viszonyok figyelembevételével fogja kidolgozni és mert részemről

azon hitben vagyok, hogy a többi pályamunka ezzel a versenyt ki nem állja — fentebb előadott javaslatomat elfogadásra ajánlom.

Zala-Egerszeg stb.

Hangay Géza,
m. kir. erdőmester.

II.

A legelő-erdők ismertetésére kitűzött 100 db² arany pályadíjért versenyző négy munka közül az:

- I. számu: „Rókáról két bört“, a
- II. „ „Nem ismerek fontosabb ügyet az erdőgazdaság terén a legeltetés kérdése megoldásánál“, a
- III. „ „Az erdő és mezőgazdaság két ikertestvérek, karöltve kell egymással járniok“, a
- IV. „ „Magyarország állattenyésztésének fejlesztése és ezáltal a közvagyonosodás előmozdítása érdekében az erdészetnek az erdőtalajokon való legeltetést a talaj termőképességének megóvása mellett a lehető legszélesebb körben ki kell terjesztenie“

jelige alatt érkezett be.

A bírálatnál szem előtt tartottam azokat a követelményeket, amelyek e kérdés helyes megoldása szempontjából az első pályázat sikertelen eredménye után az akkori bíráló-bizottság megállapított s az igazgatóválasztmány egyhangulag elfogadott. Ezek szerint az I. számu pályamunkával röviden végzek s elfogadásra nem ajánlhatom, mert a kitűzött követelményeknek nem felel meg s a mostani irodalmi színvonalon jóval alul áll. E munka hemzseg az e fajta mondatoktól: „Kisegítőképp feltételesem a nyesező üzemet elfogadtuk ugyan, de rendes megoldási alapul csak az áterdőlés intenzivebb, ugyszólván előlegező módját fogadtuk el az erdő vízgályítására legelő fütermelés céljából, valamint mellékesen javaslatba hoztuk a kultúra általi fokozatos javítás általi legelő és lombtakarmány szaporitást is.“ Eredeti magyarázatai s összehasonlításai közül izlettetőül álljanak itt a következők: „A fiatal állat inkább szereti rágni a fásnövényeket, vagyis olyanképen szereti a vékony fásnövényeken dörzsölni viszkető fogínyeit, mint a kis gyermek az u. n. violagyökérhez.“ Vagy pedig: „a havas felőli szélső fák oly formán néznek ki, mint a kopasz ember, a ki hátulról előre fésüli

haját, hisz a fáknak csak a szélelles oldalán vannak ágai“ stb. stb. Ezek mellett a szóképzés ódisága s a mondatoknak minden grammatikai szabálylyal ellenkező szerkezete a pályaművet tisztán az irodalmi stylus szempontjából oly alacsony fokra süllyeszti, hogy részletes bírálatába bocsátkozni már e miatt sem lehet. De eltekintve az irálytól s a tárgyalás sajátságos modorától, tisztán szakszempontból sem állja meg helyét, mert a kitüzött feladat megoldását még csak meg sem közelíti!

Tárgyát „bevezetés“, „I. és II. rész“-re s „toldalék“-ra osztja. A bevezetés 93 pontból áll, melyekre ugy ebben, mint a további, ugyancsak pontokba foglalt részekben untalan történik hivatkozás, a mi a megértést nagyon megnehezíti. A bevezetés egyébiránt a legeltetésre vonatkozó általános dolgokról szól s ezek között csakis a legeltetés által az erdőben okozott károkat tárgyalja meglehetősen jól.

Az I. rész „az erdei legelőkről“ szól s ebben igyekszik a legelő-erdő kérdését az u. n. „szabályozott áterdölés“ által megoldani, hogy azonban ez nem sikerült, bizonyítja az, hogy a 800—1300 méter magasságban fekvő luczf. állabok átlag zárlatául megállapít 0.7875 (!!!)
 a 600—800 m. m.-ban fekvő bükkállabok átlag zár-
 latául megállapít 0.75
 a dombvidéki tölgy és bükkerdők átlag zárlatául meg-
 állapít... .. 0.675
 a síksági tölgy szálerdők átlag zárlatául megállapít 0.625 stb.
 zárlatot.

Ebben a részben is eredeti megokolásokat olvashatunk, a többek közt, mely így szól: „a vágásbani legeltetés nevezetesen előmozditható azon esetben, ha a természetes bevetődés csak részleges lenne, részlegesen pedig mesterségesen kellene azt akár vetés, akár ültetés által kipótolni.“ Vagy pedig: „ezen vágatási korban azonban, legyen az bármily üzemű; a legelőmarha csak szoros erdészeti felügyelet alatt mehet végbe, a megfelelő fokban, a megfelelő időben és megfelelő jószággal.“ Azt hiszszm, elég ebből ennyi.

A II. rész a befásítandó legelőkről szól s ennek egyik, „az alföldi erdőeskék“-ről szóló fejezetében „varnyu állomások telepí-

tését" hozza a majorokhoz közel javaslatba, a hol t. i. „varnyuk“ költhetnek, mert ezek mezőgazdaságilag nagyon hasznosak.

Mindezekből kitetszik, hogy az I. számú pályamunkával érdemlegesen foglalkozni nem lehet.

A II. számú pályamunka szerzője hivatott kézzel s szakértelemmel használja tollát és sok érdekes adatot gyűjtött össze, melyek a legeltetés kérdését általánosságban, az erdei legeltetés által okozott károkat s ezek becslését, az erdei legelők takarmánytermését, a marhaállomány szerinti legelőterület megállapítását s az erdei legelők értékét teljesen megvilágítják. Ezeknek tárgyalása a szerző nagy olvasottságáról tesz tanuságot, de hibázatni lehet benne azt, hogy mindig szívesebben bizonyít francziaországi és svájcei példákkal, a magyarországi kopárokat pedig csak amugy futólagosan érinti, holott ezek képezik a kérdés megoldásának egyik fő kiindulási pontját. A sok felesleges adathalmaz között a legeltetés szükségességének részletesebb tárgyalását s megokolását mellőzve, e kérdésen nagyon röviden siklik át. A törvény által megszabott tilalmi időt a legeltetés által okozott károknál figyelmen kívül hagyja, a havasi övnek pásztorok által történendő lejobb szorításáról meg sem emlékezik, de a kár nagyságának kiszámításánál szükségesnek tartja idézni s levezetni Hundeshagennek elavult képleteit, melyekről végül maga is azt mondja, hogy „gyakorlati jelentőségük nincs, számításokra most már nem használják.“ A legelésző állatok kártékonyágát is valami Mayer szerint mutatja ki marhanem szerint, de a kár minőségét teljesen megvilágítani elmulasztja. A takarmánytermés mennyiségét Hundeshagen szerint állapítja meg, holott erre nézve már újabb adatokkal rendelkezünk s különben sincs a termés meghatározása eléggé megvilágítva. E mellett felsorolja a különféle éghajlat s tengerszín feletti magasságnál tenyésző ama füveket, melyek Svájc legelőit jellegzik. Ez biztos tájékoztatóul a mi legelőink minőségére, kezelésére és berendezésére nem szolgálhat. Helyesen s egészen elfogadhatóan adja elő azokat a tényezőket és körülményeket, melyek mellett valamely legelő jobb vagy rosszabb minőségű lehet s jól fejt meg azt a kérdést is, hogy a marhaállomány szerint megállapított területen való legeltetés mily szabályok szerint gyakorolható.

A legeltetés kérdésének az erdőgazdaság elveivel való összhangzásba hozatalának tárgyalásánál kiindul egy „erdőalakból, mely az 1879. évi XXXI. t.-cz. szemmel tartása mellett a legeltetést a legkiterjedtebb mértékben engedí meg“ s elsöben azt a kérdést igyekszik megoldani: „ha a birtokosnak sok az erdeje, nagy a marhalétszáma s kevés vagy épen semmi a legelője“ mit tevő legyen? E kérdés tárgyalása közben az erősen árnyékozó fanemek közé sorozza az erdei és fekete fenyőt, holott ez nem áll, mert e két fanem legalább is a 2-ik, sőt az első csoportba is sorozható. A létesítendő zárlatot lejtösség, fekvés, talajminőség és fanem szerint osztva gonkint külön-külön kívánja megállapítani, a mi a legelő-erdő alakítása szempontjából egészen helyes is volna, de a gyakorlatban való kivitele oly sok akadályba ütközik, hogy erre gondolni alig lehet. A gyéritendő törzseket szénítés által akarja értékesíteni, holott általánosságban ezt kimondani nem lehet.

Lucz fenyőből 100—150 m^2 kerek csoportok alakítását czélozza s az ezek között keletkezett tisztásokon akar legeltetni, a mi gyakorlatilag szintén sok nehézségbe ütközik. Ugyanezt akarja alkalmazni a jegénye, erdei s fekete fenyőnél, pedig ezek mély gyökérzetüknél fogva a ritkítást jól türik. Utótilalom gyanánt 30 évet javasol, a mi igen sok s nagyon csökkenti a legeltethető területet. Jó eszme az, hogy berki erdőknek legelőkké való átalakításánál ritkás botfaerdőt kell képezni, a töre vágott többi fának sarjait pedig legeltetés alá bocsátani.

Az elszegényedett régi legelőhelyeknek használható állapotba való hozása végett alakítandó legelő-erdők kérdését a területeknek fokozatosan történő beerdősítése által helyesen oldja meg s a midőn ezzel kapcsolatosan javaslatot s tervet ad a Mezőség kopárainak legelő-erdökké való átalakítására, figyelemre méltó munkát végzett, habár a kivitel módozatainak megállapítása itt sem egészen kifogástalan. A franczia példák hamar elragadják s ezért megfelelő kísérletek hiányában is a hegységi vizmosások befásítására Gebhard után ajánlja a briançoni barackfát (*Prunus brigantiaea*).

A legelő-erdők átalakítását, ha egy birtokosnak sok a legelője és kevés a fája, helyesen tárgyalta, a 2 vágássorozatra való berendezéssel azonban a legelőterület nagysága any-

nyira lepad, hogy a megoldás e módjával a birtokos igényei kielégítve nem lesznek.

Kivételes s rendkívüli nagy takarmányszükség idejére ily szabályt állít fel: „bocsássuk legeltetés alá a vágásokat s a fiatal erdőket“. Ily tanokat csak oly könnyedén hirdetni, veszedelmes dolog s egyáltalában nem e tárgy keretébe való, mert rendkívüli esetekben a törvényhozás amugy is kivételes törvényekkel intézkedik, a mi javaslatainknak alapjául azonban mindig az érvényben álló erdőtörvény rendelkezései szolgáljanak.

Az erdei legelőhelyek jó állapotban való tartásának, a felhasználatnak, a lombtakarmány nyérésének, az alomszedésnek, a makkoltatásnak, a mellékhasználatok által az erdei legeltetésre gyakorolt hatásnak leírásában szerző sok hasznos tudnivalót gyűjtött össze, de egyuttal sok olyan dolog részletezésébe is bocsátkozik, a melynek ismertetése nem e munka keretébe tartozik, a legelők jó állapotban tartása ügyében javaslatba hozott állami és társadalmi intézkedések között pedig vannak olyanok is, melyek jámbor óhajoknak igen, de realizálható javaslatoknak nem tekinthetők.

A pályamű tulajdonképi kérdését szerző az általa ismertetett „Üzemterv“-ben akarja megoldani, melynek tárgya egy 21182 holdas terület. Ezt két vágássorozatra osztja s a legeltetést az első fordta tartama alatt csak az egyik, a következő fordta tartama alatt csak a másik vágássorozatban gyakoroltatja. Szabályos állapotban 120 éves fordát állapít meg, most azonban 40 éves átmeneti fordát alkalmaz. A részletes felújítási terv hibásan van szerkesztve vagy másolva, mert az *e*, *f*, *a* osztagok az első vágássorozatba vannak beosztva, holott a másodikba tartoznak.

A feladat lényegén a legelő-erdő alakításán nagyon gyorsan s könnyen siklik át, holott ezt kellett volna részletesen megvilágítani. Ennek a résznek a veleje különben ez: „okvetlen szükséges, hogy a legelő-erdőre való kihalás csak egy fordattartamra legyen érvényes s a legelő-erdő folytonosan változtassék“. Ezt legezélszerűbben ugy véli kivihetőnek, „ha az erdőt, — melyből a legelő-erdőt kihalítani akarjuk, — felosztjuk a szerint, a mint a legeltetés szükségletét kielégíteni, illetve a legeltetésre az erdőterület hányadrészét alkalmazni akarjuk — 2, 3, 4 egyenlő

részre, illetve vágássorozatra, melyek egy üzemosztályba foglaltatván, természetesen egy forda szerint lesznek kezelve s a vágások is egyenlő nagyságra szabva.“ A gyéritést csak az egyik vágássorozat területén eszközli s csak ezen gyakoroltatja a legeltetést, a másikon pedig rendes erdőgazdaságot folytat, a forda leteltével azután átmenne ebbe a vágássorozatba s itt gyakoroltatná a legeltetést, úgy, hogy a meggyéritett vágásterületek minden második forda ideje alatt kerülnének legeltetés alá, egy fordattartam tehát a talajnak a legeltetés által okozott veszteség kipótlására esik. A vágás alá kerülő részek 10 évi legeltetési elő- s 30 évi legeltetési utótilalom alá esnek. Ilyen körülmények között azon a 211·82 holdas területen a 40 éves átmeneti forda tartama alatt egyáltalában nem lehetne legeltetni, a 120 éves forda alkalmazásával pedig a 211·82 holdas terület $\frac{4}{6}$ -od része, vagyis 141·21 hold nem volna legeltethető s csak $\frac{2}{6}$ -od része, vagyis 70·61 hold volna legeltetés alá bocsátható. Ez pedig a legelőerdők alakításához kötött várakozásokat ki nem elégíti.

A III. pályamunka szerzője tárgyát egészen helyes beosztással ismerteti. Az I. részben az erdei legelőről, az azzal egybekötött használatokról szól s ennek 1. fejezetében megállapítja azokat az irányelveket, melyek szerint a legelő-erdők telepítendők. Fanemekül főképen a tölgykoresfajokat akarná választani, mert ezek: „a talaj s éghajlati viszonyokhoz jobban képesek hozzásimulni“ s ajánlja megtelepítésre a Tabajdy, Haynald, Bedő stb. tölgykoresfajokat. Ez a javaslat a mai viszonyok között határozottan erőltetett, mert ezek a tölgyek oly gyéren vannak képviselve hazánk tölgyeseiben, hogy azoknak nagy mértékben való szaporításáról s telepítéséről ez idő szerint szó sem lehet s különben is vannak fanemeink, melyekkel ép úgy elérhetjük a legelő-erdők képzése által kitűzött célt, mint a tenyésztésre javaslatba hozott fanemekkel. A további fejezetekben az erdei legelő jelentőségét s nemzetgazdasági fontosságát, a marhalétszám viszonyát a legelőterülethez, a legelő állatok által okozott károkat s a legelőtilalmat, a legelő ápolását s jó karban tartását, az erdei legelő takarmánytermését és értékét, a fűhasználatot, az erdei lombtakarmány vagy lombszénát, a makkoltatást vagy makkon hizlalást, az erdei almot

vagy falevélaljazót, az alomgyűjtés befolyását az állabok növekedésére s a lehullott alommennyiségre, az erdei alom sulyát és értékét, valamint az alom értékesítése és gyűjtése körül követendő eljárásokat tárgyalja, néhol nagyon is részletesen, de mindig szakértelemmel s a legelő-erdők czéljára való vonatkozással. Itt-ott hibák s kifogásolható nézetek is csusztak be, többször nagyon is nyers kifejezésekkel él s több a tárgy lényegétől messze álló idézettel szaporítja ismertetését, de egészben véve feladatát jól oldja meg.

Helytelenül hivatkozik az erdőtörvény hatására, midőn azt mondja, hogy a marhalétszám az erdőtörvény által elvont legelőterület következtében már 1880-ban a minimumra szállt le s ennek tulajdonítja a felvidéki népnek Amerikába való vándorlását.

A legelő állatok által okozott károk s a legelőtilalomra vonatkozó fejezet igen tartalmas s szép nyelvezettel van megírva. A mű nyelvezete általában kifogástalan s csak az kár, hogy egyes helyeken ily kifejezésekkel: „köll neki“, — „a hun“, „hol a bibi“, muszáj vetni“, „babra munka“, — „majd a nyavalya törí, ugy tódul mindenki a berki erdőkbe“, — rontja a hatást.

A mű II. része a különféle termőhelyeken levő különféle területeknek, illetőleg erdőknek legelő-erdökké való átalakításával foglalkozik s előadja azokat a szabályokat, melyekkel a legelő-erdőket ápolni s kezelni kell. Ebből a szempontból tárgyalja a l á g y legelő-erdőket a mélyebb fekvésű árterületeken s a fátlan területeknek legelő-erdökké való átalakításánál szabályul állapítja meg a fokozatos erdősítést, ugy, hogy mielőtt a felosztott terület utolsó darabját tilalom alá fogjuk, az először telepített részekre a legelő jószágot rászabadítjuk. A berki erdők ápolásánál a sorközi fűhasználatot ugy írja elő, hogy ezt az kapja, a ki az ültetést is végezte, de ugy, hogy a fűtermésben csak akkor lesz része, ha a csemeték egy bizonyos százaléka (88⁰/₀) megered. A botoló üzemet helyesen alkalmazza. A kihasználás térszakozás szerint itt egészen helyesen ugy történik, hogy holdankint 10—15 drb magfa is hagyatik. 40 éves forda mellett 400 holdon 1—1 évi vágásterület az anyafákra nézve 400:40 = 10 h., a botoló üzemre 400:10 = 40 h., mert a terület 10 részre van osztva. Állandóan a terület $\frac{1}{4}$ része lesz pihentetve,

a mi szintén úgy a talaj termőképességének óvása, mint a legeltetés szempontjából helyes. Ép ily helyesen tárgyalja a lágy ligeti erdőkből alakítandó legelő-erdőket, valamint a keményebb legelő-erdőket a magasabb árterületeken, mely utóbbiaknál a fokozatos ritkítást minden 10 évben írja elő s ha az erdőrész egyenlő koru fiatalabb állabokból áll, jó helyen, 100 éves fordá mellett 5 évi elő- s 20 évi utótilalmat, rosszabb helyen 90—100 éves fordával 10 évi elő- s 23 évi utótilalmat szab meg, a mi szintén megokolt javaslat. Árterületeknek kemény legelő-erdőkkel való befásításánál 100 éves fordá mellett 10 évi elő- s 20 évi utótilalmat állapít meg, s ezzel 800 holdon $800:100 = 8$ hold lesz a vágás s $8 \times 30 = 240$ hold a tilos, legeltetésre tehát elég nagy terület marad vissza. Alapos-sággal s szakértelemmel tárgyalja a szikes talajon álló legelő-erdőket, a melyek képzésénél a fanemeket helyesen választja meg s a fordát is a kemény fanemeknél 60—70 évvel, a lágy fanemekre nézve pedig 30—35 évvel, az elő- s utótilalmat előbbiek-nél 4, illetőleg 8, utóbbiaknál 2, illetőleg 10 évvel egészen helyesen állapítja meg.

Az alföldi futóhomokon álló legelő-erdők viszonyait alapos szakértelemmel ismerteti s úgy a fanemek megválasztására, mint ezeknek megtelepítésére, a fordátartam s a zárlat meghatározására megokolt s elfogadható javaslatot tesz. Véleménye szerint a terület $\frac{1}{3}$ része tilalmazandó s 12 évi vágásterület jön állandóan utótilalom alá, a mi szintén megfelel ily termőhely viszonyainak.

Helyes alapelvek szerint tárgyalja a legelő-erdők képzését dombos vidékeken, a hol nem kerül ki figyelmét a vízmosságok, melyeknek befásítását s a mellettük elterülő területeknek mily módon történendő legeltetését jól írja le s a berendezés itt is megfelelő, mert a legelő-erdő $\frac{1}{3}$ része kerül tilalom alá.

A dombos vidéki bokros legelőket s a bükkös legelőerdőket szintén elfogadható elvek szerint, de kissé felületesen tárgyalja, mert úgy ezeknél, mint a magasabb régiókban berendezendő legelőkre nézve több utmutatást kellene adni s a legelő-erdők berendezését kisebb üzemtervekkel megvilágítani. Igen jó eszme pl. hogy a legelő-erdővé való átalakítást a legromlottabb, legkopárabb részen kell megkezdeni azzal, hogy $\frac{1}{3}$ -ad részt vagyis 80 éves fordá mellett 28 évi vágásterületet azonnal tilalom alá helyezzük,

ezt 20 év alatt fokozatosan befásítjuk s azontúl minden évben 1—1 évi vágást felszabadítva, ugyanoly területet tilalmazunk az erdőhöz csatlakozólag a legelőből. Ha az egész be van fásítva, 8 évi elő- s 20 évi utótilalmat alkalmaznak. Ugy erre, mint a lucz fenyőkből képzett legelő-erdők megvilágosítására kisebb üzemterveket kellett volna készíteni, hogy a legelő-erdő minden részében világos képet nyújtson.

Egyébiránt a III. számú pályamunka szerzője elég alaposan szakértelemmel s kifogástalan nyelvezettel tárgyalta a kérdést s feladatát egyes részletek kivételével általánosságban jól oldotta meg.

A IV. pályamű nem képez ugyan teljes munkát, de a tulajdonképeni kérdést szintén megoldja s általában jó előadással kezeli tárgyát. A legelő-erdőgazdaság keletkezésének célját, jelentőségét, szükséges voltát s feladatát igen jól, világos előadással tárgyalja, de a midőn a legelő-erdőgazdaság s erdőgazdaság közti viszonyt ismerteti, azzal, hogy a legelő-erdőben a legeltetésnek minél nagyobb területre való kiterjesztése céljából az előtilalom mellőzését s a kizárólagos mesterséges felujtást elvül kimondja, túllőtt a célon, mert vannak esetek, a midőn a természetes felujtás s ezzel kapcsolatban az előtilalom alkalmazása nagyon is megokolt a legelő-erdőgazdaságnál. Helyesen fejtegeti a legelő-erdőgazdaság szükséges voltát, jogosultságát és hasznát s ítéletét biztos alapokra fekteti a midőn kimondja, hogy két cél kell szem előtt tartanunk: 1. a törvényes erdőfentartást, 2. a legeltetés útján való jövedelmeztetést s hogy a legelő-erdőgazdaságra csak ott van szükség, a hol valamely abnormis állapoton kell segíteni, szükséges volta azonban csak addig tart, a míg a normális állapot elő nem áll.

A legelő-erdőgazdaság szabályainak tárgyalásánál alapkelléknek tartja a szabályos korfokozatot s másodíknak az ebből könnyebben előállítható szabályos zárlatot, a mi elméletben megállhatja helyét, de a gyakorlati megoldást a legtöbb esetben lehetetlenné teszi. Az elmélet nyulékony terét foglalja el szerző ezután művének II. részében, a melyben a legelő-erdők szabályos állapotáról a szabályos korfokozat, növekvés és készlet és zárlat meghatározásáról ír. Ez utóbbit így definiálja: „szabályos a zárlat, ha a tilalmazott területen a talajvédelem s javítás céljainak, a legeltethető területen pedig a legeltetés érdekeinek a helyi körülményekhez mérten

a lehető legjobban megfelel.“ Az bizonyos, hogy ez így van, de hát ennek különböző viszonyok közt való gyakorlati kivételét is részletezni s megvilágosítani kellett volna, mert különben egy tetszés szerint nyújtható forgalommal van dolgunk.

A szabályos állapotban levő legelő-erdő képe: elméleti dolog.

A legelő-erdők berendezésénél figyelembe veendő tényezőket elfogadhatóan s alapos ismeretekkel tárgyalja, habár egyes részleteket itt is nagyon teoretikus alapon ismertet, ilyen pl. a fák vízfelfogó képességének kiszámítása.

A legelő-erdők képzésére kevésbé alkalmasnak mondja az erdei fenyőt, holott ez ismert természeténél fogva igen sok esetben a legkitünőbb sikerrel alkalmazható fánemet képezi a legelő-erdők alakításánál, a miről magamnak is közvetlen meggyőződést szerezni nem egyszer volt alkalmam.

A legelő-erdőben alkalmazható üzemmódok ismertetését megelőzőleg a szál-, közép- és sarjerdő sajátosságait tárgyalja; ugye ez, mint a vetés- és ültetési módok részletezése nem e munka keretébe tartozik. Egyébként helyes következtetéssel bizonyítja be ebben a részben, hogy a legelő-erdőben a legtöbb esetben a szál-erdőnek határozott előnye van a sarjerdő fölött s hogy a közép-erdő legelő-erdőgazdaságra nem alkalmas.

A vágásmódok tárgyalásánál sok általánosan ismert s az erdőtenyésztés körébe tartozó dolgot hosszadalmasan tárgyal. A tarvágás állandó alkalmazását kerülni s a „vigályvágást“ 13 év alatt kisebb fokozatokban alkalmazni kívánja. Miért éppen 13 év alatt? A fokozatos felújító vágást legelő-erdőben alkalmatlannak mondja s az alátelepítéssel egybekötött fokozatos vágásmódot ajánlja legszelesebb körben alkalmazhatónak s legezészerűbbnek. Ennek gyakorlati kivitele javaslata szerint nagyon nehézkes s itt szerző különben is némileg ellenkezésbe jön műve kezdetén megállapított azon elvével, hogy az előtilalom mellőzendő, már pedig alátelepítés esetében az előtilalom alkalmazása kikerülhetetlen. Itt nem világítja meg a vágás kihasználását, illetőleg a kihasználással kapcsolatos felújítást, a mi pedig szükségesebb lett volna, mint a következő fejezetben az erdők felújítására vonatkozó általános szabályok részletes ismertetése.

A legelő-erdők használatának, szabályozásának tárgyalása

közben a vizmosások beerdősítését jegenye fenyővel is ajánlja. Mily alapon?

A szabálytalan legelőerdők gyéritésénél javaslatba hozott pásztták alakításával való eljárás oly nehézkesnek látszik, hogy gyakorlati kivitelére alig számíthatnánk s midőn szerző a lucz fenyő védőpászttát vörös fenyővel akarja alátélepíteni, nem számít ez utóbbi természetére, mely seminemü beárnyalást nem tür.

Az általános elveknek realizálása a következő III. résznek van fentartva, melyben a legelő-erdők berendezése s létesítése hazánk különféle termőhelyi viszonyai szerint van tárgyvalva. A havasi legelő-erdők berendezésénél kimutathatja szerző, hogy 45 év múlva a szabályos $\frac{4}{5}$ -öd rész folytonosan legeltetés alatt állhat, de nem számol azzal, hogy ez egész terület zömének folytonos legeltetése alatt a 0·4, 0·5 zárlat nem óvja meg a talaj termő képességét s az elkopárosodás megint csak bekövetkezhetik.

Ezután rendre veszi a magas-, közép- s előhegységi, valamint a síksági legelő-erdők ismertetését s az ezen termőhelyen levő erdőknek legelő-erdökké való átalakítását, közben sok fölösleges dolgot részletez (ültetési hálózat kitzésének magyarázata stb.) s az előző részben megállapított hibás elvek alapján a hibákat ebben a részben sem kerülheti ki, bár általánosságban szintén megoldja feladatát. A síkon fekvő legelő-erdők telepítésénél pl. az akácztot erdei fenyővel elegyesen telepítve 60 éves s bizonyos esetekben 80 éves fordában tarvágásos szál-erdőüzemmódban akarja kezelni, a mi mindenesetre elhibázott cselekedet volna.

Egyébként szerző igen helyes észjárással, kiváló szakértelemmel s tárgyszeretettel dolgozott művén, melyben igen sok oly részlet van alaposan megírva, mely az előbbi III. számú mű hiányát képezi s viszont előbbi műben alaposan vannak tárgyvalva azok a részek, melyek a legelőerdőgazdasággal kapcsolatosak, de a melyeket a IV. számú mű szerzője csak czimük szerint, kidolgozás nélkül közölt.

Alólirottak az előadottakból folyó véleménye az, hogy a kitzűött kérdést kifogástalanul egyik pályázó sem oldotta meg, de a III. és IV. számú pályamű sok tekintetben ugy egészíti ki egy-

mást, hogy szerzők e kettőből egy, a kérdést teljesen megvilágító jeles munkát csekély fáradsággal állithatnának össze. Ily alapon a III. és IV. számú pályamű szerzőinek vélném a pályadíjat kiadhatónak, ha azonban ezt a pályázat szabályai s feltételei meg nem engedik, akkor a tüzetesen megállapítható hiányok pótlásának feltétele mellett a pályadíjat a III. számú, vagyis: „az erdő és mezőgazdaság ikertestvérek, karöltve kell egymással járniok“ ezimű jelíggel ellátott pályamű szerzőjének javaslom kiadni.

Selmeczhány, stb.

Vadas Jenő,
bíráló-bizotts. tag.

III.

Az I. és II. számú pályamunka értéke felől véleményünk ugyanaz, a mi Vadas Jenő és Hangay Géza bíráló bizottsági tagtársainké.

Az I. számú pályamunkát a pályázat eldöntésénél mi sem tartjuk figyelembe vehetőnek, a II. számúról pedig véleményünk az, hogy a III. és IV. számuval szemben nem állhatja ki a versenyt.

A II. számú pályamunka szerzője ugyan sok tekintetben enyhítette azon tulzásait, melyeket a megelőző bírálat alkalmával terhére rónunk kellett, de kézírata mostani átdolgozásában sem sokkal tökéletesebb, mint volt eredeti szerkezetében.

Elég sok hasznos és értékes anyagot foglal magában, de vannak benne téves nézetek és el nem fogadható javaslatok is; tárgyát nem meríti ki teljesen s szerkezete, beosztása sem felel meg a pályázat feltételeinek.

A mi nézetünk is az tehát, a mi Vadas és Hangay tagtársainké, hogy t. i. e pályamunkának a pályadíj nem ítéhető oda.

A III. számú pályamunkát általános irodalmi szempontból tekintve s nem a pályázati feltételek álláspontjából bírálva, mi is becses dolgozatnak tekintjük s ennyiben készséggel hozzájárulunk azon elismerő méltatáshoz, melyben azt Vadas Jenő tagtársunk részesíti, de viszont a pályázat követelményeinek szempontjából Hangay tagtársunknak kell igazat adnunk, ki ezt a munkát sem tartja tökéletesnek.

Mert bármilyen sok helyes és hasznos dolgot foglal is magában, egészben véve még sem az a munka, a mit a pályázattól jögosan vártunk.

Sok tudással és alapos szakismerettel van megírva, de nem meríti ki tárgyát s a mi legfőbb hibája, nem rendszeres munka, mely helyes beosztással, egymásután logikusan sorakozó, s szabatosan kimért részekben mindent a maga helyén s minden együvé tartozót szabatosan összefoglalva s helyes arányokban kidolgozva törekszik előadni, hanem inkább egy jól megírt s magát jól olvasztató alapos röpirat, mely a legelőerdőgazdasággal kapcsolatos fontosabb kérdéseket kevés számú fejezetben minden arányban teljesen megvilágítani igyekszik.

Különösen elmondható ez az egészben 281 írott oldalból álló munka első általános részére, mely összesen 144 oldalt, tehát a munkának épen felét foglalja magában. Ennek az általános résznek a dolog természete szerint a legelő-erdőgazdaság lényegének, szükségességének, jogosultságának és céljának lehető rövidre szabott, meggyőző megokolása után tulajdonképen azon erdészeti és mezőgazdasági elveket és több másféle általános tudnivalókat kellett volna tartalmaznia, melyek a legelő-erdők berendezésénél, kezelésénél és hasznosításánál alkalmazásba jönnek és főleg a nem szakemberre nézve elkerülhetetlenül szükségesek. Tényleg azonban a III. számú pályamunka ezen terjedelmes első részében egy rövid bevezetés után s a megelőző bírálatban tájékozással közölt általános irányelvek szószerinti közlése után 10 önálló értekezést találunk az erdei legelő jelentőségéről és nemzetgazdasági fontosságáról; a marhalétszám viszonyáról, a legelőterülethez, a legelő állatok által okozott károkról s a legelő tilalomról, a legelő ápolásáról és jókarban tartásáról, az erdei legelőtakarmány terméséről és értékéről, a fűhasználatról, az erdei lombtakarmányról vagy lombszénáról, a makkolásról vagy makkon hizásról, az erdei alom vagy falevél aljzóról és végül a takarmánykiviteli tilalom jelentőségéről.

Ezen értekezésekben a szerző, mint a czimekből is következtetni lehet, mondhatni minden kérdést érdekesen és alaposan tárgyal ugyan, mely a legelő-erdőkben megengedhető mezőgazdasági haszonvételek jelentőségének és értékének megítélésénél s azok gyakorlásánál figyelembe jöhet, sőt el kell ismerni, azokat a határokat is egészen helyesen megvonni igyekszik, a meddig ezek a haszonvételek közzgazdasági kár nélkül igénybe vehetők, de ezentul

arról, hogy mi hát tulajdonképen a legelő-erdőgazdaság, hol és miképen alkalmazható az az életben, melyek azok a feltételek és rendszabályok melyek között és melyek megtartásával az alkalmazandóság szükségessége és megoklottsága esetében kísérletet is kell vele tenni stb., nemcsak szabatos és világos képet nem nyújt a szerző, hanem egyáltalában nem is foglalkozik a kérdés ezen oldalával.

Igy a pályamunka ez a része bő adathalmazával, vonzó és a figyelmet mindvégig lekötő előadásával, s kevés kivétellel kifogástalan érvelésével mint buzdító, felvilágosító olvasmány kétségkívül igen becses, de mint az országos erdészeti egyesület által tervezett rendszeres munkának bevezető általános része, nem elégitheti ki az igényeket.

A munka II. gyakorlati része, melyben a legelő-erdők berendezése, kezelése, használata és felujtása a gyakorlati kivitel szempontjából tárgyalatik, már kielégítőbb, bár ez sem oly rendszeres és helyes beosztásu, mint kívánatos volna.

Ez a rész is 11 nagy fejezetből áll, de a fejezetek már szervezen összefüggnek egymással s közülük az első hat a szakember szempontjából, ki az általános erdészeti ismereteknek már birtokában van, teljesen ki is meríti tárgyát.

E hat fejezet, melyben a szerző 1. a mélyebb fekvésű ártereken berendezhető lágy legelő-erdőkről; 2. a kemény legelő-erdőkről a magasabb árterületeken; 3. az ártereken kívül eső síkföldi agyagtalajon álló legelő-erdőkről; 4. a szikes talajon álló legelő-erdőkről; 5. az alföldi futóhomokon álló legelő-erdőkről és 6. a homokhalmok legelő-erdeiről értekezik, valóban nagybecsű részei a munkának, s kétségkívül messze felülmulják a IV. számú pályamunkának ezen tárgyú részeit is. Sajnos azonban a többi fejezetei, melyek ezek után a dombos vidékek legelő-erdeiről, a dombos vidéki bokros legelőkről, a bükkös legelő-erdőkről és végül a luczfenyő és havas táji legelő-erdőkről szólnak s melyek mindössze 28 oldalt foglalnak el már csak nagyjában, többé-kevésbé felületesen és hiányosan vannak kidolgozva, a mit az előbbi fejezetek után alig lehet másnak tulajdonítani, mint annak, hogy a szerzőnek valószínűleg nem volt alkalma a felsőbb vidékek gazdasági viszonyait is közvetlen közelből megismerni és tanulmányozni.

Pedig ez a hiánya a II. résznek súlyosan latba esik, mert a legelő-erdőgazdaság szabályainak megállapításánál a kérdés súlypontja kétségkívül a hegyes vidék legelő-erdeire esik, melyek ha nem is kizárólag, de mindenesetre a legtöbb esetben feltétlen erdőtalajon telepítendőek meg, a hol az elkövetett hibáknak mindig siralmas következményei szoktak lenni.

Ezek miatt tehát a III. számú pályamunkát Hangay tagtársunkkal egyetértve, mi sem tartjuk olyan tökéletes munkának, melynek a kitűzött pályadíjat oda ítélni lehetne, de másfelől méltányolva jó tulajdonságait, irodalmi szempontból olyan dicséretre méltó dolgozatnak tekintjük, melynek kár volna értékesíttelenül maradni. Kívánatosnak tartanók tehát, ha a tisztelt igazgatóválasztmány módot találna arra, hogy e munka is napvilágot lásson, s nézetünk szerint ez minden nagyobb áldozatok nélkül tényleg meg is történhetik, ha a szerző maga is beleegyezik abba, hogy dolgozata az „Erdészeti Lapok“ 4—5 egymásután következő füzetében kiadassék, természetesen a rendes írói honoráriummal díjazva.

A IV. számú pályamunka 4 részre van tervezve, melyek közül az első a legelő-erdőgazdaság keletkezésének okait, a legelő-erdőgazdaság célját, jelentőségét, szükséges voltát és feladatát; a második rész a legelő-erdők szabályos állapotát s a legelő-erdők berendezésénél figyelembe jövő tényezőket és a szükséges elméleti ismereteket; a harmadik rész a legelő-erdők gyakorlati berendezését és létesítését és végül a negyedik rész a legelő-erdők hasznosítását tárgyalja. Ezek közül azonban csak a három első rész van teljesen kidolgozva, a negyediknek ellenben a szerző csak vázlatát nyújtja azzal a megjegyzéssel, hogy ennek a kidolgozására már nem jutott ideje.

Feltétlenül tehát ennek a pályamunkának sem lehet oda ítélni a díjat, azonban miként Hangay tagtársunknak, nekünk is az a nézetünk, hogy ebből a dolgozathoz nehézség nélkül lehet olyan teljes munkát készíteni, mely minden tekintetben meg fog felelni a célnak. E végből azonban részünkről nem tartjuk elégségesnek a hiányzó negyedik rész kidolgozását, hanem feltétlenül szükségesnek véljük a már elkészült első három rész gondos átnézését is, még pedig nem csupán a Vadas tagtársunk által felsorolt hibák és hiányok pótlása végett, hanem főleg abból a célból, hogy a

tartalom gyökeresen megrövidíttessék. Mert mostani kidolgozásában a szöveg, különösen a második részben, annyira túl van terhelve az apró kérdések részletes megokolásával, a tárgyhöz tulajdonképen nem is tartozó vagy legalább is könnyen nélkülözhető elméleti fejtegetésekkel és sok helyen ezek ismétlésével, hogy a sok aprólékosság tömkelegében a nem szakember könnyen utat téveszt, a szakember pedig kifárad, míg benne azt, a mit keres, megtalálja.

Ez a hibáját nem tekintve, a munka igen alapos dolgozatnak mondható, mely tárgyát helyes beosztással minden irányban ki-meríti, előadása világos, nyelve pedig, ha itt-ott vannak is benne magyartalanságok s más kifogásolni valók, elég szabatos.

Ezeknél fogva véleményünk az, hogy a kitűzött díjat a négy bírálatra bocsátott pályamunka közül legjobban a „Magyarország állattenyésztésének fejlesztése stb.“ jelige alatt beérkezett, részünkről IV. számúnak jelzett dolgozat érdemli meg, melynek a pályadíj abban az esetben, ha a szerző kéziratát a fentebbiek értelmében gyökeresen átdolgozza s illetve megrövidíti és munkáját a most még hiányzó negyedik részszel is kiegészíti, megnyugvással ki is adható lesz.

Tisztelettel javasoljuk tehát, hogy a pályázatot ebben az értelemben méltóztassék eldönteni.

Budapest stb.

Tavi Gusztáv.

Horváth Sándor.

Bedő Albert.

Az igazgató válaszmány az előterjesztett vélemények alapján a 100 darab arany pályadíjat a IV. számú „Magyarország állattenyésztésének fejlesztése és ez által a közvagyonosodás előmozdítása érdekében az erdészetnek az erdőtalajokon való legeltetést a talaj termőképességének megóvása mellett a lehető legszélesebb körben ki kell terjesztenie“ jeligéjű pályamunkának itéli oda, de csak feltételesen, jelesen azzal a határozott kikötéssel, hogy szerző munkáját a hátra levő negyedik részszel 1895. évi október hó 1-ig kiegészíteni, a munka három első részét pedig a bíráló-bizottság véleményében foglaltak figyelembe vételével gyökeresen átdolgozni és a tulterhelt szöveget jelentékenyen megrövidíteni tartozik. Az átdolgozott és kiegészített munka új bírálatnak vettetik alá és a pályadíj a szerzőnek akkor adatik

ki, ha az új szöveget a választmány minden tekintetben megfelelőnek fogja találni.

A III. számú pályamunkát, melynek jeligéje: „Az erdő- és mezőgazdaság két ikertestvérek, karöltve kell egymással járniook,“ az igazgató-választmány dicsérettel tünteti ki s a bíráló-bizottság többségének javaslatához képest elrendeli, hogy a szerző beleegyezése esetében nyomtatott ivenkint 30 frt írói díjjal honorálva az „Erdészeti Lapok“ legközelebbi öt füzetében külön mellékletként kiadassék.

Ezen határozathoz képest tehát az I. és II. számú pályamunkák a szokásos eljárással a jelentkező szerzőknek visszaadandók, a III. és IV. számú pályamunkák szerzői pedig az Erdészeti Lapok útján felhivandók, hogy alkalmas módon nyilatkozzanak, vajjon előbbi munkájának az Erdészeti Lapokban való közlésébe beleegyezik-e, utóbbi pedig munkájának átdolgozására és kiegészítésére a kitűzött idő alatt vállalkozik-e?

IV. Az „Erdőrendezéstan“ kézikönyvének bírálatára kiküldött bizottság tagjai szintén nem voltak képesek közös tanácskozmányra összejönni s ennek folytán Solcz Gyula és Fekete Lajos bizottsági tagok külön-külön, Bedő Albert bizottsági elnök és Horváth Sándor bizottsági tag pedig együttesen terjesztették be jelentéseiket. — A bizottság ötödik tagja Laitner Elek bírálatával még nem készülvén el, csak utólag fogja beterjeszteni véleményét. Ennek daczára a titkár tekintettel ezen fontos munka szükségére és tekintettel arra, hogy a bizottság négy tagjának véleménye teljesen összehangzó, azt az indítványt teszi, hogy az Erdőrendezéstan sorsa fölött már most határozzon a választmány, a mit annnyival is inkább megtehet, mert a munka tervezete és a szövegnek körülbelül fele része már egy ízben megbíráltatván, ez alkalommal Laitner is egészben véve kedvező véleményt adott felöle (l. E. L. 1889 évi 900—901. lapjait) s így mondhatni kizárva van még a lehetősége is annak, hogy a bíráló-bizottság ezen ötödik tagja részéről oly nagy sullyal bíró ellenvetések tétetessenek a munka ellen, melyek a bíráló-bizottság többségének egybehangzó véleményével szemben a munka visszautasítására okot szolgáltatathatnánk.

Az igazgató-választmány ezen javaslatot elfogadván felolvasztatnak a beérkezett vélemények, melyek következően hangzanak:

I.

Az igazgatóválasztmánynak folyó évi augusztus 31-én tartott ülésén rám ruházott megtisztelő, és velem a f. é. 1185. sz. átirattal közölt feladatnak, a Belházy Emil „Erdőrendezéstan“-a I. részének átnézése által megfelelően, bírálatom eredményeképpen van szerencsém *véleményemet* abban kinyilvánítani, hogy a nevezett munka a gyakorlatban működő erdőrendezők számára pótolhatatlan, nagybecsű kézikönyv, melyhez, mint a szükséges és hasznos tudnivalóknak jól rendezett kincsesházához az erdőrendezés tanára is gyakran fog folyamodni, s azért azt nemcsak az elfogadásra ajánlom, hanem mielőbbi kiadását nagyon szükségesnek tartom.

Selmeczbányán stb.

Fekete Lajos.

II.

Miután Belházy Emil az „Erdőrendezéstan“ czimű kézikönyv megírásánál betartotta azon tervezetet, melyet annak idejében bemutatott és melyet a T. választmány az 1889. évi deczember hó 10-én tartott ülésében egyhangulag helyeselt;

miután továbbá a mű beosztása átnézetes, irálya szabatos és világos; kidolgozása gondos és alapos;

miután végül szerző a hazai különleges gazdasági viszonyokat kellő figyelemre méltatta és mindezek alapján egy oly művet bemutatott, mely nemcsak hézagot fog betölteni erdészeti irodalmunk terén, hanem azt egyuttal egy valóban becses, eredeti és pedig oly munkával fogja meggazdagítani, mely kiválólag az erdőrendezéssel gyakorlatilag foglalkozó erdészeknek szövevényes teendőik elvégzésében minden tekintetben biztos vezérfonalul szolgálhat:

van szerencsém a f. é. 1185. szám alatt kelt felhívás folytán javasolni, hogy a T. választmány Belházy Emil „Erdőrendezéstan“ kézikönyvének I. részét elfogadni és kiadni méltóztassék.

Mármaros-Szigeten, stb.

Sólez Gyula.

III.

Tekintes Igazgató választmány! Fekete Lajos és Sólez Gyula bíráló bizottsági tagtársainknak Belházy Emil „Erdőrendezéstana“ felől adott elismerő véleményéhez részünkről is teljes mértékben csatlakozunk s illetőleg ezen munka tervezetéről és egy ízben már

birálat alá bocsátott első töredékéről 1889-ben adott kedvező véleményünket most a teljesen befejezett első kötetre nézve is változatlanul fentartjuk.

Tisztetettel javasoljuk tehát, hogy a beterjesztett kéziratot elfogadni és kinyomatásáról minél előbb gondoskodni méltóztassék.

A kinyomatás módjára nézve azonban egy szerény javaslatunk volna, mely, ha foganatosíttatik, nézetünk szerint jelentékenyen emelni fogja a munka használhatóságát és ezzel együtt kétségkívül értékét is.

Már az 1889-ben birálat alá bocsátott első kézirat-töredékről előterjesztett véleményünkben is jeleztük volt, hogy Belházy ezen munkája nem csupán az erdőrendezéstan elméletét fogja tárgyalni, hanem egyszersmind a gyakorlati erdőrendező részére szükséges egyéb speciális szakismereteknek is valóságos tárházat fogja képezni.

A tartalomnak ez a gazdagsága kétségkívül igen becses lesz azok előtt, kik a munkát a gyakorlati életben fogják forgatni, hogy feladataik elvégzése közben belőle utmutatást szerezzenek, de másfelől nem lehet tagadni a tanuló ifjuságra és általában azokra nézve, kik az erdőrendezés elméletével először kívánnak e műből megismerkedni, bizonyos fokig terhelő is lehet a tulajdonképeni erdőrendezéstan elméletéhez nem tartozó sok más részlet, mert ezek között nem egészen könnyű lesz megtalálni és követni az egymással szerves összefüggésben álló elméleti fejtegetéseket.

Ezen ellentétesnek látszó követelményeket azonban nézetünk szerint könnyen ki lehet egyenlíteni, ha a nyomtatásnál a tulajdonképeni elméleti rész, a gyakorlati emberek számára felvett közlésektől elkülönítve, külön betűkkel szedetik, mert ekkor az elméleti rész összefüggő tanulmányozása is ép oly könnyű és zavar-talan lesz, mintha a gyakorlat számára felvett részek nem is foglaltatnának benne.

Tisztelettel javasoljuk tehát, hogy a kinyomatást ily módon méltóztassék elrendelni.

Az erre vonatkozó utasításokat nézetünk szerint a szerző a sajtó alá rendezés alkalmával könnyen megadhatja a nyomdának.

Budapesten, stb.

Horváth Sándor.

Bedő Albert.

Ezen vélemények alapján az igazgató-választmány tekintetbe véve Laitner Eleknek a munka első része felől korábban adott véleményét is, Belházy Emil „Erdőrendezéstan“-át mint a kitűzött feltételeknek megfelelőt elfogadja és felkéri az elnökséget, hogy ezen sürgős munka kinyomatása iránt, a III. számú véleményben ajánlott módon való kinyomatása iránt, minél előbb intézkedjék. Elrendeli azonban, hogy Laitner Elek véleménye beérkezése után*) a bíráló-bizottság többi tagjaival s azután ezeknek a Laitner bírálatára vonatkozó esetleges véleményével együtt figyelembe vétel végett a szerzővel is közöltessék, ki ezen alkalommal egyuttal arra is felhivandó lesz, hogy a sajtó alá rendezésnél a III. számú véleményértelmében a nyomdaszámára szükséges utasításokat is megadja.

A mi a kikötött tiszteletdíjat illeti, az igazgató-választmány tekintettel arra, hogy az „Erdőrendezéstan“ Belházy tervezete szerint két kötetből fog állani, melyek közül a második, gyakorlati részt tartalmazó kötet még csak ezután fog elkészülni, a kitűzött 200 drb. arany tiszteletdíjből ezuttal 100 drb. arany kiszolgáltatását rendeli el.

Végül kimondja a választmány, hogy az 1000 példányban kinyomandó munka elárusításából első sorban az egyesület hozzávetőleg mintegy 1500 frtra tehető tényleges költségei lesznek megtérítendőek s ennél fogva szerzőnek csak az ezenfelül rendelkezésre maradó példányok adatnak át tulajdonába. Kikötöttek továbbá, hogy az egyesület tagjai a munkát árkedvezményvel szerezhetik meg, mihez képest a munka ára a szerző előleges beleegyezésével az egyesület tagjai részére példányonként 3 frtban, nem tagok részére pedig 5 frtban állapítatik meg.

V. Fekete Lajos főerdőtanácsosnak „Az erdőápolásáról és használásáról annak megalapításától a letarolás idejéig“ című népszerű munkájáról a bíráló bizottság két tagjánévszerint Tomcsányi Gusztáv és Kalina Károly együttesen, Almássy Andor 3-ik tag pedig külön a következő két véleményt terjesztették be:

I.

Tekintetes Igazgató választmány! A folyó évi okt. hó 20-án megtartott rendes választmányi ülésen azzal méltóztatott a tisztelettel alulírottakat megbizni, hogy az 1890. évi rendes közgyűlés

*) A választmányi ülés folyama alatt már beérkezett, de csak ülés után bontatott fel.

által kibocsájtott pályázati feltételek szerint az 1893. évi rendes közgyűlés felhatalmazása alapján Fekete Lajos, m. kir. főerdőtanácsos és akadémiai tanár által megírt és a tekintetes igazgató választmányhoz benyújtott pályaművet megbíráljuk.

Ezen megtisztelő megbízatásunknak megfeleve, van szerencsénk a következő tiszteletteljes jelentést tenni:

A bírálatus alá bocsájtott pályamű a szerzőnek az 1889. és 1893. évben megjelent 2 népszerű pályamunkájának folytatását, s a négy füzetre tervezett „Népszerű erdészeti ismeret-tár“-nak 3-ik füzetét képezi, czime a pályázati feltételeknek megfelelően: „Az erdő ápolásáról és használatáról, annak megállapításától a letarolás idejéig.“

A pályázati feltételek szerint ezen népszerű műnek az előbbi két füzet tartalmához csatlakozva, könnyen megérthető gyakorlati utmutatást kell adnia a népnek arról, hogy miként kell a felszedett erdőt tisztogatni, gondozni, később gyériteni, s a kiszedett anyagot czélszerűen felhasználni, s ki kell terjeszkednie arra is, hogy hol és milyen körülmények között engedhető meg a mérsékelt erdei legeltetés, s miként gyakorlandó az, hogy az erdőnek kárára ne legyen.

Szerző abból a szempontból indulva ki, hogy az erdőápolás, gyérités, az erdei legeltetés és egyéb mellékhasználat lényegesen módosul a szerint, a mint egyenlő, vagy vegyes koru és tiszta, vagy egyes állabokban gyakoroltatik és a mint az erdő mestersegesen telepített, avagy természetes felújítás útján sarjakkól, vagy magból keletkezett és végül a szerint, hogy mily üzembem kezeltek: nélkülözhetlennek tartotta egyrészt a különböző erdőalakokról, másrészt az erdei fák táplálkozásáról, s röviden a talaj ápolásáról is megemlékezni, s munkáját ezekhez képest akként osztotta be, hogy az előbb említett kérdéseket a bevezetésben tárgyalja a különféle használatok megismertetésével együtt, a II. részben az erdő felneveléséről és ápolásáról, a III. részben az erdei mellékhasználatokról, s végül a IV. részben az erdőtalaj ápolásáról értekezik.

Ezen keretbe, nevezetesen a mű III. részébe foglalta szerző a pályázati feltételek szerint tárgyalatni nem kívánt azon mellékhasználatokat is, a melyek szerinte az ily népszerű műbe szintén

felveendők, nevezetesen az erdei fűhasználatot, az erdei lombtakarmány nyerést és a makkoltatást, míg ellenben, mint azt az előszóban megjegyzi, szándékosan kihagyta a mellékhasználatok közül a kevésbé fontosakat és a feltétlenül káros alomszedési mellékhasználatot.

Szerő ezen művének megírásánál a pályázati feltételek kívánalmaihoz képest arra törekedett, hogy az erdészeti ismereteknek ezt a részét oly modorban írja meg, hogy azt a mi szakunktól távolállók könnyen megértsék, s nevezetesen az olyanok, a kik foglalkozásuknál, hivatásuknál fogva az erdők kezelésébe többé-kevésbé befolyjni kénytelenek, s a szakértők tanácsát nem mindenkor vehetik igénybe, u. m. a községi előljárók, néptanítók és kisbirtokosok.

Ezen feladatát a szerző épen úgy, mint a népszerű nyelven irt többi munkájánál, nemcsak teljesen megoldotta, hanem vonzó előadásával elérte azt is, hogy ezen művét örömmel fogja elolvasni nemcsak az, a ki a dióhéjba szorított ismeretekre valóban reászorul, hanem a szakember is, a ki csak a kedélyes beszélgetések és levelekben fog keresni mulattató szórakozást, s mégis azzal fogja letenni a füzetet, hogy nem hiábavaló munkát végzett, mert a szórakoztatás mellett szerző sok oly dolgot elevenített fel emlékezetében, a mit épen a szakembernek feledni egy pillanatra sem szabad.

Szerző, a mint fennebb említve volt, az alomszedési mellékhasználatot szándékosan hagyta ki művéből, mivel azt feltétlenül károsnak tartja. Ezen meggyőződése teljesen indokolt, s alig is fog akadni erdészeti szakférfiu, a ki az alomszedést a mellékhasználatok sorából végkép kiküszöbölni nem törekednék. Ezen indokolt általános ellenszenvvel azonban még sem lehet az alomszedést teljesen kiküszöbölni hazánk azon vidékeiről, a hol az már évtizedek, avagy talán századok óta gyakorlatban van. Ilyenek a dunántúli vármegyék, a melyekbe ez az erdőkárosító mellékhasználat valószínűleg a szomszéd osztrák tartományokból csempészte be magát.

Ily körülmények között szerény nézetünk szerint a mellékhasználat ezen módjának szakszerű tárgyalása nem maradhat ki az oly műből, a mely a népek van megírva, sőt ellenkezőleg,

helyet kell abban foglalnia már csak azért is, hogy a nép figyelme az alomszedés rendkívül káros voltára felhivassék, de másrészt, hogy az alomszedésnek ha nem is megengedhető, de bizonyos körülmények között eltürendő határai megjelöltessenek azok részére, a kiket — daczára az azzal járó nagy károsításnak, — a mezőgazdaság helytelen iránya által előidézett kényszerűség, legalább még egy időre erre a mellékhasználatra utal.

Ezért a szerző — szerény nézetünk szerint — felhivandó lenne, hogy művének sajtó alá rendezése alkalmával röviden ezen erdőpusztító mellékhasználatról se feledkezzen meg.

Mint hogy a pályamű egyebekben teljesen megfelel a pályázati feltételeknek még pedig úgy a tartalmat, mint a nyelvezetet illetőleg, azon szerény nézetünknek bátorkodunk kifejezést adni, hogy szerzőnek a kitűzött pályadíj feltétlenül kiadassék.

Kallina Károly.

Tomcsányi Gusztáv.

II.

Általánosságban az a megjegyzésem van, hogy szerző helyesebben teszi, ha az elmesélésszerű irály mellőzésével a fogalomak tömör, népies nyelven való, érthető megírására szoritkozik, mely esetben szerintem a mű vonzóbb, könnyebben megérthető leendett és a kitűzött czél is biztosabban eléretett volna. Attól tartok ugyanis, hogy az olvasók, a kik számára a mű megíratott, a nem igen érdekfeszítő, gyakran hosszadalmas elbeszélésszerű irály miatt a lényeg iránti érdeklődést elveszti s nem lesz annyi türelme, hogy a tudni kívánt szakbeli eljárás iránti tájékoztatás czéljából a teljesen nélkülözhető történet elolvassa. Szerző ezt maga is sejtve, 12-ik mű 3-ik oldalán megjegyzi: „már nagyon sok mindenféléről beszéltem és félek, hogy mindez zürzavarrá fog válni elmédben.“

Ha ezen elbeszélő modor mellőztetik, a mű terjedelme $\frac{1}{3}$ részszel apasztható.

Mellőzendőnek tartom továbbá azt, hogy a szerző más szakkönyveire, úgy szintén egyes, az „Erd. L.“-ban megjelent cikkekre hivatkozik, mert az érdekelt olvasók nem szerezhetik meg minden idézett munkát, annál kevésbé az „Erd. L.“-hoz tartozó folyamait.

Zavarják ezen idézések a nem laikus olvasót is és sokkal

jobban felelne meg a célnak is, ha az illető cikkeknek a kérdéses tárgyra vonatkozó részei röviden előadatnának.

Aggályaim vannak továbbá a tekintetben, vajjon nem messze menő dolog-e, népszerű munkában állabalakokról stb. beszélni? — hiszen a népszerű munkának feladata az, hogy oly nyelvet használjunk, a melyet a nép megért, a műszavak tehát lehetőleg mellőzendők.

Továbbá megjegyzéseim a részletekre nézve:

1. Az előszó első lapján azon szó: „tisztá“ főnévfőrevezésekre vezethet, mert véleményem szerint fanemre nézve lehet az állab elegyes, vagy elegyítetlen, s ez értelemben nem lehet tiszta.

2. Köris helyett következetesen körizs használtatik, miért?

3. A 3-ik iv 1-ső oldalán nyár asak szó fordul elő nyárjasak helyett.

4. A 3-ik iv 2-ik oldalán csomósos kifejezés szerintem nem jó, helyesebb a „csomó.“

5. A 3-ik iv 4-ik oldalán zátony-sziget helyett egyszerűbben „zátony“ használandó.

6. Az 5-ik iv 3-ik oldalán alserdény használtatik „serdény“ helyett, ismerünk ugyanis elő- és utóserdényt, de alserdényt nem, s jobb lenne talán az alnövendék vagy növendék kifejezést használni.

7. Erdők és homokterületek című fejezetben a bálványfáról nincs említés téve, pedig ez is használatos, mert sarjadzási képessége nagy.

8. A 7-ik iv 4-ik oldalán. A gyertyán mindenütt kísézője a tölgynek, példa erre különösen a szlavonországi siksági tölgyesek.

9. 8-ik iv 2-ik oldal. 14—24 éves korokban helyett talán helyesebb lenne 10—30 éves; mert talaj és éghajlat szerint már 10 évestől fiatalabb korban is vágthatók a cserhántó erdők.

10. 10-ik iv 1-ső oldal. A fényigényes fák közül miért van a tölgy kihagyva? Hiszen a tölgyesemete a sűrű árnyékot 3 évig sem állja ki gyakran.

11. 23-ik iv 3-ik oldal. Az mondatik, hogy egy holdon 6400 drb csemete lehet hozzávetőleges becsü szerint; ezt nem tartom hihetőnek.

Különben a munka kiváló szakismerettel van megírva, s ha a fentebbi észrevételeim szerint legalább nagyjából megváltoztatattik, a pályadíjat megszavazandónak vélem.

Almásy Andor.

Az igazgató-választmány ezen vélemények alapján Fekete Lajos beterjesztett munkáját az I. számú véleményben javasolt kiegészítés kikötésével elfogadja és szerzőnek a megállapított 40 drb. arany pályadíjat kiadni rendeli. Kivánatosnak tartja továbbá, hogy szerző a sajtó alá rendezés előtt a II. számú bírálatban 1—11-ik számok alatt felsorolt észrevételeket is lehetőleg figyelembe vegye. A munka elbeszélésszerű párbeszédes előadását azonban az igazgató-választmány nem kívánja megváltoztatni, már csak azért sem, mert az egyesület által tervezett népszerű erdészeti ismerettár eddig megjelent két első füzete is abban a modorban van megírva, s mert a választmány érdemileg is ezt az előadási módot tartja megfelelőbbnek.

Ennek a munkának az első kiadása a feltételek szerint az egyesület tulajdonát képezvén, miként a megelőző füzetek, ez is 5000 példányban nyomandó ki és az egyesületi tagoknak az „Erdészeti Lapok“ útján, a magyar ajku községeknek pedig a törvényhatóságok útján ingyen lesz megküldendő.

VI. A Vaitzik Emil „Erdészeti számolási feladatok“ czimű munkájáról a kiküldött bizottság két tagja szintén beterjesztette már jelentését, a bizottság elnöke azonban hivatalos kiküldetése folytán a munkát még nem vizsgálhatta át, e munka felől tehát a bírálat csak a következő választmányi ülésen fog előterjeszteni.

VII. Az új vadászati törvényjavaslat tervezetét nem tárgyalhatja le már az igazgató-választmány a folyó évben, mert a véleményadásra kiküldött bizottság még nem terjeszthette be munkáját.

VIII. A folyó ügyek tárgyalása előtt elnök ő exja tudomására hozza a választmánynak, hogy a mult ülésen kijelölt küldöttség az ő vezetése alatt f. évi október hó 31-én tisztelgett gróf Festetics Andor földmivelésügyi minister urnál, átadva az egyesület üdvözlétét s kifejezést adva azon reményének, hogy ő nagyméltósága hathatós támogatásban fogja részesíteni az egyesület közérdekü törekvését. Gróf Festetics minister ur az egyesület

üdvözlését kitüntető szivességgel fogadta s biztosította a küldöttséget, hogy az egyesület közhasznú munkásságát telhetőleg támogatni fogja.

IX. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás VIII. Erdészeti és vadászati csoportja 5. alcsoportjának biztosa, Szécsi Zsigmond erdőtanácsos azt a kérést intézi az egyesülethez, hogy a magyar erdészeti irodalom birtokában levő termékeit a kiállításra bejelenteni sziveskedjék.

Az igazgató-választmány utasítja a titkárt, hogy a bejelentést megtegye.

X. Olvastatik Besztercebánya sz. kir. város polgármesterének elnök ő exjához intézett következő átirata :

6855/94. sz. — Nagyméltóságu Gróf és Elnök ur! Azon nagybecsü átiratára, melyet f. évi augusztus hó 15-én 1290. szám alatt a városunkban f. évi augusztus hó 23-ik napján megtartandó volt erdészeti kongresszusnak elmaradása ügyében e város tanácsához intézni méltóztatott, van szerencsém teljes tisztelettel Nagyméltóságodnak becses tudomására hozni, hogy a város képviselőtestülete f. évi 79. szám alatt kelt közgyűlési határozatával nagy sajnálattal vette tudomásul a kongresszusnak Nagyméltóságod nagybecsü átiratában kifejtett okok következtében történt elmaradását. Egyttal van szerencsém Nagyméltóságodnak teljes tisztelettel becses tudomására hozni, hogy a városi tanács intézkedéseket fog tenni az iránt, hogy városunk képviselőtestülete az országos erdészeti egyesület jövő közgyűlésének városunkban való megtartása iránt a meghívást ismételve, s már ez alkalmmal is kifejezést adhatok annak, hogy városunk közönsége ugyanoly örömmel és szives vendégszeretettel fogja fogadni az egyesületnek minden egyes tagjait, a minő örömmel és lelkesedéssel készült az ez idei közgyűlésre. Magunkat azon reménynyel is kecsegtetve, hogy a jövő évben megtartandó közgyűlés alkalmával Nagyméltóságodat is lesz szerencsénk a vendégek sorában s a közgyűlés élén üdvözölhetni, magamat Nagyméltóságodnak kegyes hajlamaiba ajánlom és maradok mély tisztelettel — Besztercebányán, 1894. évi december hó 1-én. Nagyméltóságodnak kész szolgálója *Csesznák Gyula* polgármester.

Az igazgató választmány ezt az előzetes értesítést örömmel veszi tudomásul s egyszersmind elrendeli, hogy a f. évi közgyűlésen javaslatba hozassék, hogy az egyesület 1895. évi közgyűlése arra az esetre, ha Besztercebánya sz. kir. város érdemes közönsége a fentebbi értesítéshez képest meghízását megújítani fogja, mindenesetre Besztercebányán tartassék meg.

XI. Az országos erdészeti egyesület azon tagjai, kik az egyesület 1885. évi budapesti közgyűlésén jelen voltak, gyűjtés útján nagyobb összeget küldtek be az E. M. K. E. javára. Ezt az összeget az E. M. K. E. mint alapítványt kezeli s most azt a kérdést intézi az egyesülethez, hogy az alapító oklevelet milyen czimre állítsa ki. Miután az egyesület maga alapszabályai értelmében a gyűjtéshez nem járult hozzá, az alapító oklevélben sem szerepelhet neve.

A választmány tehát abban a nézetben van, hogy az oklevél a valóságnak megfelelően „az országos erdészeti egyesület 1885. évi budapesti közgyűlésén részt vett egyesületi tagok“ czimére állítandó ki.

XII. A mult évi közgyűléstől utasítást nyert a választmány, hogy az erdészet multjára vonatkozó történelmi adatok összegyűjtésével és kiadásával járó költségekről a következő közgyűlés elé részletes jelentést tegyen, hogy ennek alapján a közgyűlés a költségek fedezésére nézve határozatot hozhasson.

Az adatok összegyűjtésével és sajtó alá rendezésével járó költségeket az igazgató-választmány f. évi január hó 28-án már megállapította, de a kiadással járó költségekre nézve még számítások nem tétethettek, mert az anyag, melyet a szóban forgó történelmi forrásmunka felölelni fog, még nincs teljesen összegyűjtve.

Ennélfogva a folyó évi közgyűlésnek csupán a gyűjtés költségei jelentethetnek be, a kiadás költségeire vonatkozó jelentés megtételére pedig időhaladék kéretik, mit annál könnyebben megadhat a közgyűlés, mert ezek a költségek a jövő évben még ugy sem fognak esedékessé válni.

XIII. Az egyesület levéltára, számadási és más könyvei a rendelkezésre álló irat szekrényekben már nem lévén elhelyezhetők, a titkár felhatalmazást kér, hogy az írodahelyiségben levő nagyobb iratszekrény kiegészítéseül két iratványt szerezhessen be. Ezen

állványok a beszerzett költségvetés szerint mintegy 100 frtot vennének igénybe s ez az összeg a f. évi költségvetésben leltári tárgyak beszerzésére engedélyezett hitelből akadály nélkül fedezhető.

Jelenti egyszersmind, hogy az irodahelyiségekben lévő gázlángokat, melyek a rendkívül nagy hőfejlesztés folytán egészségtelenek voltak, jóváhagyás reményében újabb Auer-féle lánzókkal cseréltette ki, megjegyezvén, hogy az erre szükséges 33 frt 50 kr. a költségvetés XXIV. rovatában szintén fedezetet talál.

Az igazgató-választmány ezen beszerzéseket engedélyezi.

XIV. A Wagner Károly alapítvány, mely leginkább igénybe van véve, eddig az egyesület bevételeinek feleslegéből minden évben gyarapítottatott kisebb-nagyobb összeggel.

A titkár tehát javasolja, hogy az alapítvány tőkéje mely ez idő szerint 15.300 frt névértékű papirból és 33 frt 55 kr. készpénzből áll, ez évben is növeltessék valamivel, nevezetesen javasolja, hogy a tőke 15.500 frt névértékű 4%-os papirra egészítessék ki, vagyis a 33 frt 55 kr. készpénzhez akkora összeg csatoltassék, hogy azzal 200 frt névértékű 4%-os koronajáradék legyen vásárolható.

Az igazgató-választmány a javaslatot elfogadván, a közgyűlésnek ily értelemben előterjesztés fog tétetni.

XV. A folyó évi pénzkezelés eredményéről a titkár, szemben a folyó évi költségvetés tételeivel, a következőket jelenti.

A bevételi rovatoknál az előirányzott összegek minden valószínűség szerint befolyni fognak. Csupán az alapítványi kamatoknál, rendes tagsági díjaknál, az új készpénz adományoknál és az alapítványi tőkék törlesztésénél lesz előre láthatólag mintegy 2500 frt visszamaradás, ezt azonban a többi bevételi rovatok remélhető többletei nemcsak fedezni fogják, hanem előre láthatólag a bevételek az előirányzott összeget mintegy 1800 frttal felül is fogják mulni.

A kiadásoknál, nem véve tekintetbe az utolsó rovatot, hol az alaptőkéhez csatolt összegek, tehát a tulajdonképen megtakarítás számoltatik el, 12 rovatnál az előirányzott összegek pontosan be fognak tartatni, 8 rovatnál összesen mintegy 900 frt megtakarítás fog elérteni, 4 rovatnál ellenben 340 frt póthitelre lesz szükség. És pedig szükséges lesz még előre láthatólag az Erdészeti Zseb-

naptár költségeinél mintegy 50 frt, a postaköltségeknél 210 frt, a segélyeknél és jutalmaknál 5 frt és végül a magyar erdőtisztek árva leányait segélyező alapítvány kiadásainál 75 frt póthitel; ez utóbbi azonban csak látszólagos tullépés lesz, mert a megfelelő fedezet a rendkívüli bevételekben már meg van, abban az összegben t. i., mely az alapítvány múlt évi kamatmaradványból erre az évre számoltatott át. A valóságos tullépés tehát 3 rovatnál összesen 265 frtra fog rugni, melylyel szemben azonban a többi rovatoknál mintegy 900 frt fog megtakaríthatni.

A f. évi pénzkezelés mérlege tehát daczára az alapítványi kamatok és tagsági díjak jelentékeny visszamaradásának, a bevételeknél mintegy 1800 frttal, a kiadásoknál pedig mintegy 625 frttal kedvezőbben a költségvetésnél s így az utolsó rovat alatt előirányzott 5411 frt 28 kr. helyett mintegy 7400 frt lesz az alaptökéhez csatolható. És megjegyzendő itt még az is, hogy a fentebb mérlegelt kiadásokba az „Erdészeti Növénytan“ II. részének költségeire is számításba vétetett már 1200 frt, jóllehet a munka még nem jelent meg, s így a költségek sem válnak ez évben esedékessé. Mind a mellett czélszerű lesz az egészben mintegy 2000 frtra számítható kiadások fedezéséről legalább az említett 1200 frt erejéig már a folyó évi költségvetés terhére gondoskodni, mivel a jövő évi költségvetés könyvkiadási költségekkel ugyis nagyon meg lesz terhelve.

Az igazgató-választmány a jelentést tudomásul véve, a kért 340 frt póthitelt engedélyezi s egyszersmind arra is felhatalmazza a titkárt, hogy az „Erdészeti Növénytan“ II. részének költségeiből 1200 frtot annak idején a folyó évi költségvetés terhére fizessen ki.

Végül tekintettel arra, hogy a tagsági díjak és alapítványi kamatok befizetésénél nagyobb hátralékok mutatkoznak, utasítja a titkárt, hogy az egyesület ügyvédjét a hátralékok behajtása körül erélyesebb és gyorsabb eljárásra hívja fel.

XVI. A fentebbi határozatok alapján a f. évi közgyűlés elé oly indítványok lévén terjesztendők, melyek jóváhagyás esetében az igazgató-választmány által már elkészített költségvetés módosítását teszik szükségessé, a titkár javasolja, hogy a már kinyomatott költségvetés illető tételei a következő módosítással hozasának javaslatba a közgyűlésnek:

A Wagner K. alapítvány tőkéjének 15.500 frt névértékre való felemelésével kapcsolatosan az alapítvány bevételei és kiadásai az első tervezetbe felvett 609 frt helyett 617 frtra emeltessenek fel; a könyvkiadásokra felvett 3000 frt pedig 5500 frtra emeltessék fel és pedig azért, mert a f. évi június 26-án tartott választmányi ülés határozata szerint, az Arató által javasolt erdészeti ponyva-irodalmi füzetekre kerekaszámban 1500 frt, a mai ülésen elfogadott „Erdőrendezéstan“ kiadására szintén 1500 frt; a Fekete Lajos népszerű munkájának 5000 példányban való kinyomatására mintegy 850 frt, a már sajtó alatt álló „Erdészeti Növénytan“ kiadására a f. évi költségvetés terhére fedezendő 1200 frton felül még mintegy 800 frt, s végül Tagányi Károly történész tisztelet díjának 1895-ben esedékes, de a Deák Ferencz alapítvány kamataiból már nem fedezhető részére 850 frt okvetlenül szükséges lesz.

Az igazgató-választmány ezen előterjesztés alapján felkéri az elnökséget, hogy a kinyomatott költségvetést ezen módosítással terjeszsze a közgyűlés elé.

XVII. A titkár a következő folyamodványokat terjeszti elő:

1. Hell János nyug. erdőtiszt, rendes tag 8 frt hátralékának megfizetésére jövő évi április hóig haladékért folyamodik s egyzersmind nevét 1895-től kezdve a tagok sorából töröltetni kéri;

2. Urbán Gyula erdőakadémiai hallgató 16 frt tagsági díj hátralékát 1895. januártól kezdve 4 frtos részletekben óhajtja törleszteni;

3. Lábos Elek műszaki díjnok 24 frtnyi hátralékának törlesztésére anyagi helyzetének javulásáig időhaladékot kér;

4. Jenny Albert nagyváradi lakos, pénzügyigazgatósági díjnok rendes tag 56 frt tagsági díj hátralékának megfizetésében marasztaltatott el a bíróság által; a fizetés alól felmentetni kéri magát, mert 1886-ban az erdészeti pályától megválván, állítása szerint ezt az egyesületnek akkor bejelentette; tényleg azonban kilépési nyilatkozat tőle nem érkezett be, s az „Erdészeti Lapok“ is mostanáig járnak neki, a nélkül, hogy csak egy füzet is vissza érkezett volna tőle;

5. Karácsonyi Sándor m. kir. erdész az egyesület megkeresése folytán jelenti, hogy Hamrák Antal m. kir. erdész alapító tag teljesen vagyontalanul halt el, gyógyítási és temetési költségeinek

nagy részét is az államnak kellett fedezni, hagyatéka pedig a közhatósági leltár szerint csak érték nélküli ingóságokból állott; ennek folytán a titkár Hamrák Antal 160 frt alapítványi tőke és 16 frt kamat tartozását töröltetni kéri.

Az igazgató-választmány Hell János és Urbán Gyula kérelmét teljesíti, de Hellet egyidejűleg figyelmeztetni rendeli, hogy kilépése esetében az egyesület jótékony alapítványaiból nyerhető segélyekre vonatkozó igényét is teljesen elveszti; Lábos Eleknek tartozása törlesztésére az igazgató-választmány 1 évi időhaladékot ad, ellenben Jenny Albertet indokolatlan kérelmével elutasítja.

Végül a Hamrák Antal elhunyt alapító tag nevén nyilvántartott alapítványi tőke és kamat törlesztését a maga részéről engedélyezi.

XVIII. A megelőző választmányi ülés óta a következő rendkívüli befizetések történtek, u. m. magánkötelezvényben tett alapítványaik törlesztésére befizettek Gurányi István 20 frtot; Radu T. Miklós 5 frtot; és Kabina János 55 frtot.

XIX. A következő új rendes tagok vétetnek fel 1895-től kezdődő kötelezettséggel:

Hallama Mihály urad. segéd-erdész, ajánlja Gengtschmidt Frigyes, Tarnay Dezső műszaki dijnok, ajánlja Veress László; Berkes Ágost urad. körerdész, ajánlja Véssey Ferencz.

XX. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére Bedő Albert alelnök és Ghyczy Emil választmányi tag kéretnek fel.

K. m. f.

Horváth Sándor,
titkár.

Tisza Lajos,
elnök.

Hitelesítésül:

Ghyczy Emil,
vál. tag.

Bedő Albert,
alelnök.

Vadászati

Magyarország vadlelő-

a m. k. földművelésügyi ministerium által

A vad neme		Az 1884—1893-ig terjedő				
		1884	1885	1886	1887	
N a g y v a d	h a s z n o s	Szarvas	2.252	2.079	1.889	2.126
		Dám	713	627	641	789
		Őz	10.263	8.944	8.714	9.333
		Zerge	51	69	84	81
		Mufflon	14	84	57	64
		Siketfajd	282	285	385	301
		Nyirfajd	125	143	119	109
		Császárfajd	4.660	3.826	5.086	4.012
		Fácán	37.296	25.537	37.743	40.162
		Tuzok	343	1.274	1.221	901
	Szalonka	14.038	16.603	16.668	14.048	
	kár- és ragad.	Erdei	3.077	2.857	3.002	3.331
		Medve	260	239	163	184
Hiuz.		35	43	34	31	
A p t ó v a d	hasznos	Farkas	500	482	429	445
		Nyul.	287.569	271.959	268.335	326.071
		Üregi nyul	12.255	11.787	10.635	16.173
		Fogoly	238.747	226.153	206.876	240.435
		Fürj és haris.	59.127	71.985	62.500	77.556
		Vadlud	2.635	5.349	2.626	2.693
		Vadkacsa	44.286	43.696	35.946	30.888
	kártékony és ragadozó	Különféle	77.692	68.670	52.304	61.616
		Borz.	1.475	1.362	1.175	1.540
		Róka	17.977	20.046	18.196	17.537
		Vadmacska	1.126	1.369	1.072	1.342
		Vidra	534	631	536	548
		Nyuszt, nyest	1.672	1.510	1.333	1.445
kártékony és ragadozó	Görény	4.476	4.377	4.300	4.970	
	Menyét	9.277	10.811	9.276	9.515	
	Egyéb emlősök	3.618	3.483	3.780	3.535	
	Különféle szárnyasok	183.362	190.475	197.330	207.712	
	Kóbor ebek és macskák.	21.747	24.914	24.185	25.498	
Összesen		1,041.484	1,021.669	976.640	1,104.991	

tárca.

vése 1884—1893. évekről

hivatalosan gyűjtött adatok alapján.

időszak évi lelövésének részletes kimutatása.						
1888	1889	1890	1891	1892	1893	Összesen
2.012	2.683	3.171	2.047	2.337	2.468	23.064
621	805	1.229	747	866	738	7.776
7.421	9.138	10.292	7.327	8.846	9.522	89.800
102	84	144	155	117	89	976
38	38	49	7	8	19	378
280	207	297	254	289	251	2.831
276	125	140	100	233	266	1.636
4.035	4.430	4.397	4.830	5.347	5.024	45.647
32.463	44.962	67.563	33.268	44.084	43.895	406.973
597	927	1.642	982	704	1.125	9.716
15.209	15.817	14.661	14.362	16.740	16.274	154.420
2.784	2.798	2.605	2.297	3.399	2.918	29.068
137	215	215	160	181	181	1.935
25	28	48	24	38	27	333
364	356	362	320	390	421	4.069
240.900	307.577	424.702	201.507	428.477	334.012	3,091.109
10.794	9.110	18.271	8.470	11.648	20.702	129.845
140.470	167.383	309.768	93.289	110.658	125.847	1,859.626
89.363	66.031	70.393	108.652	105.759	99.318	810.684
2.917	3.137	4.211	4.254	5.927	3.394	37.143
27.455	31.745	30.257	32.219	33.914	32.173	342.579
41.888	47.086	47.771	58.537	61.980	53.191	570.735
1.123	1.290	1.535	1.180	1.449	1.479	13.608
16.027	17.715	17.934	17.247	19.262	20.565	182.506
1.214	1.069	1.047	819	1.307	1.197	11.562
502	480	463	477	534	488	5.193
1.332	1.657	1.843	1.503	2.114	1.966	16.375
3.996	4.666	5.550	5.328	5.634	7.035	50.332
7.419	10.372	14.293	10.667	13.018	13.738	108.386
5.130	5.534	12.541	6.530	11.526	8.026	63.703
190.093	204.287	227.096	221.218	226.565	210.570	2,058.708
25.176	24.852	27.755	25.762	27.739	26.975	254.603
872.163	986.604	1,322.245	864.539	1,151.090	1,043.894	10,385.319

Lapszemle.

A lombfalevél mint takarmány. Az állattenyésztés érdekeinek felkarolása mind gyakrabban felszínre veti azt a kérdést, hogy a állatok etetésénél mennyire lehet pótolni a mezei takarmányféléket a lombtakarmánnyal, s e tekintetben hogyan kell gondolkodniok a mezőgazdáknak, valamint az erdőgazdáknak is, minthogy a lombtakarmánygyűjtés bizonyos esetekben az erdészeti érdekeinek háttérbe szorítása nélkül megtörténthetik. Erre nézve *Girard* igen érdekes és tanulságos kísérleteket tett, s ezek után szerzett tapasztalatait az „*Annales agronomiques*“-nek már 1892. évfolyamában nyilvánosságra hozta. *Girard* röviden összevonva a következőket mondja.

A lombfalevél két részből áll: u. m. a levéllemezből és a levélnyélből; utóbbi vízben és cellulozban dusabb előbbinél, tehát több olyan anyagot tartalmaz, melynek nincsen tápértéke. A táplálásra szükséges anyagok (nitrogéntartalmú anyagok, zsiradékok, szénhidrátok) a levéllemezben vannak nagyobb mennyiségben felhalmozva.

Ha fiatal és öregebb lombleveleket összehasonlítunk, azt látjuk, hogy a fiatal lombozatban a nitrogéntartalmú anyagok, zsiradékok és szénhidrátok mennyisége aránylag csekélyebb; ezt azonban a nagyobb üdeség, csekélyebb celluloz- és ásványanyagtartalom pótolja. A fiatal lombozat könnyebben emészthető, mint a korosabb.

Girard vizsgálódásaiból kitűnik továbbá, hogy a lombozat zsiradéktartalma egy tenyészév alatt csak igen csekély mértékben változik, gyarapodás általában augusztus hónaptól kezdve észlelhető. Azon igen elterjedt nézet, mintha a nitrogéntartalmú anyagok mennyisége a korról fogva, *Girard* igen sok vegyelemzésénél nem bizonyult helyesnek. A legtöbb esetben azt tapasztalta, hogy azok mennyisége július 1-től október 1-ig majdnem változatlan maradt. A nitrogénmentes anyagok (u. m. cukor-, proteinanyagok, gummi szurok, keményítő, szerves savak-tanin stb.) augusztus elejétől szinte állandóan maradnak. Gyakorlati okoknál fogva *Girard* a májusi és júniusi, valamint az október után igen öreg lombozatokat e vizsgálódásai tárgyává nem tette, mivel a fa lélegző és áthasonító szerveitől való megfosztása korán nyáron, amikor azokra legnagyobb szükség van, a biztos halál veszedelmével járna, s

korán, nyáron a lombaratás különben is gyengén ütne ki, és végre az igen fiatal lombnak takarmányképen való felhasználása a marhára igen veszélyes. Másfelől meg a marha az első fagyok után lehullott lombot meg nem eszi.

A lombgyűjtésre legajánlatosabb hónap, növényélettani okból, a szeptember. Girard véleménye szerint előnyös a fákról a lombot korábban learatni, hogy így a fának ideje maradjon az újra kilevelzésre s így két aratást adjon.

Arra a fontos kérdésre, hogy a lomblevelek tápanyagtartalma miképen viszonylik a takarmányfélékéhez, a Girard értekezésében foglalt nagyobb táblázatos kimutatásból kivont következő szám-
adatok adják meg a feleletet.

	víz	ásványi alkatrészek	zsíradékok	nitrogentar- talmu anyagok	nitrogen men- tes kivont anyagok	celluloze
fű	80·0	2·0	0·3	3·5	9·2	4·5
zab	81·0	1·4	0·5	2·3	8·3	6·5
vörös lóhere (virágzás előtt)	83·0	1·5	0·7	3·3	7·0	4·5
luczerna	74·0	2·0	0·8	4·5	9·2	9·5
falomb.	62·4	3·6	1·7	5·4	21·8	5·1

Ebből a táblázatból kivehetjük, hogy a felsorolt takarmány-
füvek táperőre nézve vegyileg a lomblevelek mögött elmaradnak,
kitűnik továbbá Girard táblázatából, hogy ily értelemben nemesak
az itt felsorolt, hanem az összes, nálunk termesztett takarmány-
füvek táperőre nézve mögötte állanak a leveleknek.

Hogy azonban valamely takarmány valódi tápértékét mérle-
gelhessük, nem elegendő annak vegyi összetételét ismerni, hanem
meg kell állapítani még az emészthetőségét is.

Girard ezen emészthetőségi együttható megállapítása végett
számos beható kísérletet tett, úgy, hogy egyugyanazon juhnak
az alábbi táblázatban foglalt takarmányféléket egymásután adta.
Ezen kísérletei a következő eredményeket szolgáltatták:

	ásványi alkatrészek	zsiradék	nitrogen tar- talm anyagok	nitrogenmen- tes anyagok	celluloze
Robinia levele	75·5	68·2	91·8	91·4	81·5
Lógesztenye levele	42·3	26·8	77·2	78·8	49·9
Szil levele	38·1	22·9	73·0	81·6	57·3
A felsoroltak számtani közepe . . .	51·9	39·3	80·7	83·9	62·9
Zöld luczerna	34·1	9·5	86·2	82·3	59·6

Gyakorlati értéke csakis a három utolsó hasámban foglalt adatoknak van. Ezek pedig minden kétséget kizárólag igazolják, hogy a lombfalevelek juhtakarmány gyanánt előnyösen felhasználhatók, ámbár a nitrogentartalmu anyagoknak menynyisége tekintetében a luczerna fölötte áll a lombleveleknek.

A mi ezekről a juhokkal tett kísérletekről áll, az a többi háziállatokra is vonatkozik. A lombtakarmánynak használata az állatok egészségére semmiféle káros hatással nincsen, a tej menynyisége és annak vegyi összetétele sem szenved észrevehető változást, kivéve, hogy a lombtakarmánynyal etetett tehének és kecskék teje valami különös, jellemző, de nem kellemetlen ízt kap.

Ezek a vegyelemzések és táplálási kísérletek határozottan kedvező eredményre vezettek a lombalomnak takarmány gyanánt való használatánál is; ezek szerint ugyanis az alom egyenértékűnek mondható a hüvelyesekből nyert takarmánynyal. Ajánlatos ily használatra a nyár, fűz, hárs, szil, éger, gyertyán, kőris, juhar és tölgy nyakaló üzemben kezelve (Kopfhohwirtschaft).

Lombfatakarmány nyerésre Girard nem akarja az erdészeti szempontból rendszeresen kezelt erdőket ajánlani, mert van elég kiterjedt oly mocsaras és kopár földterület, számos rét és patakszél folyópart, mely ezen az uton hasznosítható lenne. Nedves talajon való tenyésztésre különösen az égert és a kőrist hozza ajánlatba, száraz talajon az ákácot.

Feltűnő az ákáczelevek magas tápereje. Minden tekintetben első helyen áll, és mint takarmánynövénynek fontossága annál nagyobb, mivel levelet rendkívül bőven fejleszt, s ezt minden állat

szivesen eszi. E mellett még azon nagy előnye is van az akácznak hogy mint a hüvelyesek családjába tartozó faj, a levegő szabad nitrogénjét áthasonítja és hogy még az olyan talajban is, melyben más növények már elcsenevésznek és nem találják meg a fejlődésökhöz megkívántató tápanyagokat. az akác eléggé jól fejlődik. Ha minden kopárság akácczal lenne beültetve, a mezőgazdák takarmányhiányról nem panaszkodhatnának.

(A „Centralblatt f. d. ges. Forstw.“ után: *Dohnányi P.*)

A fapiacról.

Deczember 26.

(*B.*) A már lejártó 1894. év faüzleti viszonyai kedvezőbb körülmények közt indultak volt meg, mint a minők között most vannak és sajnos, a közelebbi időre szintén alig várható előnyösebb fordulat; legalább erre utalnak azok a kedvezőtlen kereskedelmi viszonyok, melyek az emberi fogyasztás elsőrendű szükségleteinek, a gabona, vas és szén keresletének, valamint a gyapjunak és bőrnek jelentékeny ár-csökkenését okozzák s melyek egyzersmind magukkal viszik a fát is, mely az embernek épen oly közvetlen elsőrendű szükséglete s épen oly tárgya a világkereskedelemnek, mint a többi. Az a gazdasági válság, mely nemcsak nálunk és Európa többi országában sujtja a földművelést, de már Amerikában is jelentkezik, a fapiacot szintén új, ismeretlen irány felé tereli, s bár ma még inkább a kétkedés köti le a fakereskedői körök figyelmét, de azért már is egyre jobban szaporodnak az eladatlan fűrészelt faanyagok készletei, melyekhez a jövő tavaszon új termelésű anyagok érkeznek a bizonytalan értékesíthetős kilátásával.